

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

**Ιδιωτικές δαπάνες για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια
εκπαίδευση και παράγοντες που τις διαμορφώνουν**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία
Τσακαλάκη Σταυρούλα

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δημόπουλος Κωνσταντίνος, Καθηγητής, επιβλέπων
Κατσης Αθανάσιος, Καθηγητής, μέλος
Τσατσαρώνη Άννα, Καθηγήτρια, μέλος

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2018

Copyright © 2018 Σταυρούλα Τσακαλάκη

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος, All Rights Reserved

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας έκδοσης, εξολοκλήρου ή τμήματος αυτής για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση των μελετών για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τους συγγραφείς. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα των κειμένων εκφράζουν τους συγγραφείς και μόνο.

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία αποτελεί διπλωματική εργασία στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών «Εκπαιδευτική Πολιτική και Διοίκηση» του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Πριν την παρουσίασή της νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω κάποιους ανθρώπους που με βοήθησαν άμεσα ή έμμεσα στην ολοκλήρωσή της.

Πρώτον από όλους θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα Καθηγητή κ. Κωνσταντίνο Δημόπουλο για την πολύτιμη βοήθεια και την ουσιαστική υποστήριξή του προκειμένου να ξεπεραστούν οι δυσκολίες που συνάντησα καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας μου. Επίσης να τον ευχαριστήσω για την άμεση ανταπόκρισή του οποιαδήποτε στιγμή χρειάστηκα την βοήθειά του, για τις ουσιαστικές συμβουλές και παρατηρήσεις επί της οργάνωσης του περιεχομένου και γενικότερα για την ανιδιοτελή καθοδήγηση και υποστήριξή του.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω το σύζυγο και τα παιδιά μου που με υπομονή και κουράγιο προσέφεραν την απαραίτητη ηθική συμπαράσταση για την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου εργασίας.

Σταυρούλα Τσακαλάκη

Περιεχόμενα

Περίληψη	6
Abstract	7
Κεφάλαιο 1: Θεωρητικό πλαίσιο	
1.1. Εισαγωγή	8
1.2. Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου	9
1.3. Εκπαίδευση και τα οφέλη της	11
1.4. Η ζήτηση για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	14
1.5. Διαχρονική εξέλιξη της ζήτησης για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	16
1.6. Αναδρομή στα συστήματα πρόσβασης για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	18
1.7. Η εμφάνιση και ανάπτυξη της ιδιωτικής προπαρασκευαστικής εκπαίδευσης	20
1.8. Τα χαρακτηριστικά της ιδιωτικής εκπαίδευσης για την προπαρασκευή για την ανωτάτη εκπαίδευση	22
1.9. Δαπάνες για την εκπαίδευση: Κοινωνικό και Ατομικό κόστος	23
Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική επισκόπηση	
2.1. Εισαγωγή	26
2.2. Έρευνες στην ελληνική επικράτεια	26
2.3. Έρευνες σε παγκόσμιο επίπεδο	33
Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία της έρευνας	
3.1. Εισαγωγή	36
3.2. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	36
3.3. Μεθοδολογική προσέγγιση	37
3.4. Ερευνητικό εργαλείο	38
3.5. Δείγμα	40

Κεφάλαιο 4: Αποτελέσματα της έρευνας

4.1. Εισαγωγή	41
4.2. Δημογραφικά στοιχεία του δείγματος	41
4.3. Απόψεις των γονέων για το ρόλο της ανώτατης εκπαίδευσης	47
4.4. Η εξωσχολική βοήθεια που παρέχουν οι γονείς στα παιδιά τους για τις εισαγωγικές εξετάσεις	48
4.5. Συσχετίσεις του ύψους της δαπάνης προετοιμασίας για τις εισαγωγικές εξετάσεις με διάφορους παράγοντες	52

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα

5.1. Εισαγωγή	60
5.2. Απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα	60
5.3. Συζήτηση	62

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ξενόγλωσσες	65
Ελληνικές	67

Παράρτημα

Παράρτημα Α: Ανακωδικοποιήσεις μεταβλητών	54
Παράρτημα Β: Στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις μεταβλητών	56
Παράρτημα Γ: Ερωτηματολόγιο	69

Περίληψη

Ένα από τα θέματα που απασχολεί την ελληνική οικογένεια είναι η εισαγωγή των παιδιών της στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση του ύψους της δαπάνης που καταβάλλεται από τους γονείς προκειμένου να ενισχύσουν τα παιδιά τους, μέσω εξωσχολικής προετοιμασίας, για να επιτύχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Παράλληλα αναζητούνται οι κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες που επηρεάζουν αυτή τη δαπάνη. Για την έρευνα έγινε ανάλυση 103 ερωτηματολογίων που απαντήθηκαν από γονείς με παιδιά που είχαν λάβει μέρος στις εξετάσεις εισαγωγής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα τελευταία τρία χρόνια. Το δείγμα επιλέχθηκε με τη μέθοδο της βολικής δειγματοληψίας (convenience sampling). Μέσω της βιβλιογραφικής επισκόπησης έγινε προφανές ότι όταν αναφερόμαστε σε ιδιωτικές εκπαιδευτικές δαπάνες, με στόχο την προετοιμασία για τις εξετάσεις εισαγωγής στην τριτοβάθμια, πρόκειται για ένα παγκόσμιο φαινόμενο, με ιδιαίτερα υψηλό κόστος για κάθε οικογένεια. Πέρα από το υψηλό κόστος που δαπανούν οι Έλληνες γονείς για την ιδιωτική προπαρασκευαστική εκπαίδευση, η στατιστική ανάλυση των δεδομένων έδειξε και την υψηλή συσχέτιση αυτού του κόστους με το οικογενειακό εισόδημα αλλά και με παράγοντες όπως είναι η επίδοση των παιδιών στο σχολείο, ενώ παράλληλα ανέδειξε την ανάγκη πραγματοποίησης περαιτέρω ερευνών.

Λέξεις κλειδιά: Τριτοβάθμια εκπαίδευση, ιδιωτικές εκπαιδευτικές δαπάνες, εξωσχολική προετοιμασία, εξετάσεις εισαγωγής, ιδιωτική προπαρασκευαστική εκπαίδευση.

Abstract

One of the issues that concerns the Greek family is the entrance of their children in tertiary education. The purpose of this research is to investigate the amount of the expenditure paid by parents to help their children through extra-curricular preparation to achieve the desired outcome. At the same time, are being sought the socio-economic factors that affect this expenditure. For the research 103 questionnaires were analyzed which were responded by parents with children who had taken part in admission examinations of higher education in the last three years. The sample was selected by convenient sampling. Through the bibliographic review, it became obvious that when we are referring to private educational expenditures, with the aim of enabling students to get into university, it is a global phenomenon, with a very high cost for each family. Beyond the high cost which Greek parents spend on private preparatory education, the statistical analysis of the data also showed a high correlation between this cost and family income, as also with factors such as the performance of children at school, while at the same time indicated the need for further investigations.

Keywords: Tertiary education, private educational expenditures, extra-curricular preparation, admission examinations, private preparatory tuition.

Κεφάλαιο 1: Θεωρητικό πλαίσιο

1.1. Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση του ύψους των ιδιωτικών δαπανών που καλείται να επενδύσει η ελληνική οικογένεια, προκειμένου να βοηθήσει τα παιδιά της να διεκδικήσουν την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έπειτα από μια βιβλιογραφική επισκόπηση σχετικά με τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, τα οφέλη της εκπαίδευσης, τους λόγους που υπάρχει αυξημένη ζήτηση για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και τους λόγους που οι γονείς επενδύουν σε αυτήν, πραγματοποιείται μια έρευνα που στόχο έχει να δείξει το μέγεθος των ιδιωτικών δαπανών για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και τους παράγοντες που τις επηρεάζουν.

Ειδικότερα, στην πρώτη ενότητα γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω της οποίας αναδεικνύεται ο ρόλος της εκπαίδευσης για την οικονομική ανάπτυξη της κοινωνίας, αλλά και η συμβολή της στην μελλοντική αύξηση των κερδών του ατόμου. Επίσης παρουσιάζεται η εκπαίδευση ως επένδυση και τα οφέλη της τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Στη συνέχεια, στη δεύτερη ενότητα, επιχειρείται μια προσέγγιση των λόγων που οδηγούν σε μεγάλη άνοδο της κοινωνικής ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση και πως αυτή έχει εξελιχθεί διαχρονικά. Επίσης γίνεται και μια σύντομη αναδρομή στα συστήματα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, προκειμένου να έχουμε μια σφαιρική εικόνα του εκπαιδευτικού μας συστήματος.

Στην ενότητα τρία αναλύεται ο ρόλος της ιδιωτικής προπαρασκευαστικής εκπαίδευσης μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα και οι λόγοι της εμφάνισης και της εξάπλωσής της. Παρουσιάζονται οι τύποι της, οι χώρες στις οποίες γνωρίζει άνθηση και τα χαρακτηριστικά της.

Τέλος στην τέταρτη ενότητα γίνεται αναφορά στις δαπάνες της εκπαίδευσης και μια πρώτη διάκριση σε κοινωνικό και ατομικό κόστος. Παρουσιάζεται η έννοια των ιδιωτικών δαπανών και τι ακριβώς

περιλαμβάνουν και στη συνέχεια στοιχεία που έχουμε για τις ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση στην Ελλάδα αλλά και κάποια στοιχεία από άλλες χώρες του κόσμου.

1.2. Η Θεωρία του Ανθρώπινου Κεφαλαίου

Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 τέθηκαν τα θεμέλια της θεωρίας του «Ανθρώπινου κεφαλαίου», με βασικούς πρωτοπόρους τους J. Mincer, T. Schultz και G. Becker. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεωρία, η σημαντικότερη πηγή πλούτου για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας είναι ο άνθρωπος. Ο Αμερικανός οικονομολόγος T. W. Schultz (1961), επισημαίνει πως πέρα από τις γνωστές πηγές όπως είναι η ευφορία της γης, το υπέδαφος, ή οι πρώτες ύλες, για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας τον καθοριστικό ρόλο τον παίζει ο ίδιος ο άνθρωπος. Με οικονομικούς όρους περιγράφει τις διανοητικές ικανότητες των ατόμων, δηλαδή τις γνώσεις και τις δεξιότητες και τονίζει ότι οι άνθρωποι που αποκτούν χρήσιμα προσόντα και γνώσεις, αποκτούν μια μορφή κεφαλαίου, το οποίο είναι ουσιαστικά μέρος των σκόπιμων επενδύσεων, η επένδυση σε αυτό έχει αυξηθεί στις Δυτικές κοινωνίες με ταχύτερο ρυθμό από το συμβατικό κεφάλαιο και η ανάπτυξή του αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα του οικονομικού συστήματος.

Συνεχίζοντας, σύμφωνα με τον Schultz (1961), επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελούν οι άμεσες δαπάνες για την εκπαίδευση, την υγεία και την εσωτερική μετανάστευση. Η εξασφάλιση καλής υγείας και καλής εκπαίδευσης αποτελεί προϋπόθεση για την αύξηση της παραγωγικότητας του εργαζομένου. Επίσης η υποβοήθηση της εσωτερικής μετανάστευσης επιδρά στην παραγωγική ικανότητα διότι προσφέρει καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης για κάθε εργαζόμενο.

Όσο περισσότερες επενδύσεις γίνονται στην εκπαίδευση, για την αύξηση των γνώσεων και τον πολλαπλασιασμό των ειδικεύσεων, στη δημόσια υγεία, για την εξασφάλιση της καλής υγείας των εργαζομένων και

στην εσωτερική μετανάστευση, για τη μεγαλύτερη προσφορά ευκαιριών για καλύτερη εργασία, τόσο περισσότερο αυξάνεται, χάρη στις επενδύσεις αυτές η παραγωγική ικανότητα των ατόμων και επομένως επιταχύνονται με τον καλύτερο τρόπο οι ρυθμοί της οικονομικής ανάπτυξης (Φραγκουδάκη, 1985).

Για τους περισσότερους «κεφάλαιο» σημαίνει ένα τραπεζικό λογαριασμό ή μετοχές ή κάτι ανάλογο που αποφέρει έσοδα για μεγάλες χρονικές περιόδους. Το «Ανθρώπινο κεφάλαιο» όμως, αποτελεί ένα διαφορετικό είδος κεφαλαίου σύμφωνα με τον Becker (1994). Η εκπαίδευση, ένας κύκλος μαθημάτων, ή οι δαπάνες για ιατρική περίθαλψη, αποτελούν κεφάλαιο καθώς αυξάνουν τις γνώσεις, βελτιώνουν την υγεία και κατά συνέπεια αυξάνουν τα κέρδη του ατόμου. Συνεπώς οι ανωτέρω δαπάνες αποτελούν επενδύσεις κεφαλαίου. Ωστόσο μιλάμε για ανθρώπινο και όχι για φυσικό ή οικονομικό κεφάλαιο καθώς δεν μπορείς να ξεχωρίσεις ένα άτομο από τις γνώσεις, τις δεξιότητες, την υγεία ή τις αξίες, με τον τρόπο που είναι δυνατόν να μετακινηθεί το οικονομικό και φυσικό κεφάλαιο από τον ιδιοκτήτη του.

Η ιδέα του ανθρώπινου κεφαλαίου, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, αντικατοπτρίζει την επένδυση στην εκπαίδευση και την ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων που απαιτούνται για την πραγματοποίηση μιας οικονομικής δραστηριότητας. Επομένως για μια βιώσιμη ανάπτυξη χρειάζεται ένα καλά εκπαιδευμένο και ανεπτυγμένο ανθρώπινο κεφάλαιο. Η διαμόρφωση αυτού ακριβώς του κεφαλαίου, μέσω της επένδυσης σε εκπαιδευτικές διαδικασίες παραμένει μια παγκόσμια ευθύνη για όλα τα άτομα και τις κυβερνήσεις (Neamtu, 2012).

Ιδιαίτερη έμφαση δίνει ο Becker (1994), στο ρόλο της οικογένειας. Καμία συζήτηση για το ανθρώπινο κεφάλαιο δεν μπορεί να παραλείψει την επιρροή της οικογένειας στις γνώσεις, τις ικανότητες, τις αξίες και τις συνήθειες των παιδιών τους. Οι επιβλητικοί γονείς μάλλον προκαλούν μεγαλύτερη ζημιά, παρά βοηθούν τα παιδιά τους σε σχέση με γονείς που συμπαραστέκονται σταθερά σε αυτά και οι οποίοι τελικά συμβάλουν στην

παρακίνησή τους. Το σίγουρο είναι ότι οι γονείς ασκούν μεγάλη επιρροή στην εκπαίδευση, την οικογενειακή σταθερότητα και πολλές άλλες διαστάσεις της ζωής των παιδιών τους και τα ωθούν προς την επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο καθώς είναι πλέον γνωστό πόσο η εκπαίδευση επηρεάζει τα κέρδη του ατόμου, την απασχόλησή του και την εργασία ή την ανεργία τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα οφέλη από την επένδυση σε εκπαίδευση είναι σημαντικά. Προκειμένου όμως να κατανοήσουμε καλύτερα γιατί οι άνθρωποι επενδύουν σε αυτήν, στην επόμενη ενότητα θα αναζητήσουμε τα γενικότερα οφέλη της εκπαίδευσης στον άνθρωπο και την κοινωνία.

1.3. Εκπαίδευση και τα οφέλη της

Βασική αρχή που διέπει τη σύγχρονη οικονομική ανάλυση, όπως διατυπώθηκε από τον πατέρα της σύγχρονης οικονομικής επιστήμης Adam Smith στο έργο του «Ο Πλούτος των Εθνών» (1776), είναι ότι τα άτομα επενδύουν σε εκπαίδευση με στόχο να αυξήσουν τις παραγωγικές δυνατότητες της κοινωνίας. Οι T.W. Schultz και J.Mincer μέσα από τις μελέτες τους ανέδειξαν το ρόλο που διαδραματίζει η γνώση και οι δεξιότητες στην αύξηση της παραγωγικότητας και προσδιόρισαν τη συμβολή του ανθρώπινου κεφαλαίου στη διαμόρφωση των ατομικών εισοδημάτων. Εφόσον η σχολική εκπαίδευση αυξάνει τα μελλοντικά κέρδη των σπουδαστών, αποτελεί επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο, με τη μορφή ικανοτήτων που αποκτώνται στο σχολείο (Schultz, 1972). Άρα η συσσώρευση σε ανθρώπινο κεφάλαιο είναι μια επενδυτική απόφαση όπου το άτομο δίνει κάποιο μέρος των εισοδημάτων του για εκπαίδευση, με ανταπόδοση αυξημένες αμοιβές στο μέλλον. Ως εκ τούτου, η συγκεκριμένη επένδυση αποτελεί ορθολογική αντίδραση σε μία δέσμη προσδοκώμενων ωφελειών και κόστους. Όπως και στην περίπτωση της επένδυσης σε υλικό κεφάλαιο έτσι και στην περίπτωση της επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο, το άτομο επενδύει καθώς προσβλέπει σε μελλοντικές αποδόσεις.

Οι Παπαγεωργίου και Χατζηδήμα (2003), αναφερόμενοι στα οφέλη της εκπαίδευσης, μιλούν αρχικά για αναγκαιότητα επένδυσης στην εκπαίδευση, καθώς η εκπαιδευτική διαδικασία και κυρίως ο χώρος της πανεπιστημιακής παιδείας έχουν χαρακτηριστεί ως το διανοητικό φυτώριο του κρατικού παραγωγικού μηχανισμού. Το κράτος επενδύοντας στην εκπαίδευση, έχει τη δυνατότητα να διαμορφώνει τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας, να συντονίζει το επίπεδο της παραγωγής με το απαραίτητο ανθρώπινο δυναμικό και να δημιουργεί ένα επίπεδο σκέψης το οποίο εναρμονίζεται με τις εθνικές προτεραιότητες και τα ιδανικά. Συγκριτικά δε με τα οφέλη που προκύπτουν αλλά και με την δυναμική που χαρακτηρίζει την εκπαιδευτική διαδικασία το κοινωνικό κόστος της εκπαίδευσης, μεταφρασμένο σε οικονομικούς όρους, είναι αρκετά χαμηλό, μιας και η εκπαίδευση αποτελεί βασικό θεσμό για τη διαμόρφωση της κοινωνίας. Παράλληλα, οι ταχύτατες εξελίξεις σε όλους τους τομείς ενισχύουν την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης και καθιστούν την επένδυση σ' αυτήν ως μια από τις εθνικές προτεραιότητες.

Συνεπώς, οι πόροι της κοινωνίας που διατίθενται στην εκπαίδευση μπορούν να θεωρηθούν ως μια μορφή επένδυσης, η οποία αποβλέπει στη δημιουργία μελλοντικών εισοδηματικών ροών, τόσο από ιδιωτική όσο και από κοινωνική άποψη. Άρα διακρίνουμε τις ωφέλειες της εκπαίδευσης σε ιδιωτικές και κοινωνικές ωφέλειες. Οι ιδιωτικές ωφέλειες αφορούν αποκλειστικά στο άτομο που εκπαιδεύεται και λαμβάνουν υπ' όψιν μόνο το δικό του κέρδος και το δικό του κόστος αντίστοιχα. Οι κοινωνικές ωφέλειες αφορούν στο κοινωνικό σύνολο και υπολογίζονται με βάση το συνολικό κόστος και όφελος, που συνδέονται με τη διαδικασία της εκπαίδευσης. Είναι προφανές, ότι στην περίπτωση της κοινωνικής απόδοσης το κόστος είναι μεγαλύτερο, ειδικά σε χώρες, όπου η εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν από το κράτος, άρα το κόστος επιβαρύνει εξ' ολοκλήρου το κοινωνικό σύνολο και όχι το άτομο που εκπαιδεύεται (το οποίο δεν έχει ακόμα αποδοχές προς φορολόγηση ή είναι ελάχιστες). Από την άλλη μεριά, το όφελος που καρπύεται η κοινωνία από περισσότερο μορφωμένα άτομα εστιάζεται στις

υψηλότερες αποδοχές αυτών και, κατά συνέπεια, στα υψηλότερα έσοδα από φορολόγηση. Δεν θα πρέπει, ακόμη, να παραβλέπεται το γεγονός, ότι η εκπαίδευση έχει πολλαπλές συνέπειες στη ζωή του κοινωνικού συνόλου, οι οποίες όμως δεν μπορούν πάντοτε εύκολα να ποσοτικοποιηθούν (Χολέζα, 2005).

Επίσης δεν πρέπει να παραβλέπουμε ότι τα άτομα επιλέγουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους αποβλέποντας όχι μόνο σε οικονομικά, αλλά και ψυχικά οφέλη. Μεγάλο κομμάτι ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να αποδοθεί στην ανάγκη για μάθηση αλλά και στην ψυχαγωγία, την κουλτούρα και όλες τις δραστηριότητες που σχετίζονται με τη ζωή στο κολέγιο (Παπαγεωργίου & Χατζηδήμας, 2003).

Οι Γιαννακόπουλος και Ντεμούσης (2015), αναλύοντας τα οφέλη της εκπαίδευσης από οικονομική σκοπιά, αναφέρουν ότι η εκπαίδευση εξοπλίζει τα άτομα με γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται ώστε να γίνουν περισσότερο παραγωγικά, αλλά επίσης τα καθιστά και περισσότερο επιδεκτικά στην ανάπτυξη και υιοθέτηση νέων ιδεών, καινοτομιών και τεχνολογικών επιτευγμάτων. Ως εκ τούτου ένας εργαζόμενος με τα ανωτέρω επιπλέον προσόντα που του παρέχει η εκπαίδευση, σε μια ανταγωνιστική αγορά εργασίας θα ανταμειφθεί με υψηλότερες αμοιβές. Το σημαντικότερο όμως όπως αναφέρεται στους Παπαγεωργίου και Χατζηδήμα (2003), είναι ότι η εκπαίδευση θεωρείται ένα καταναλωτικό αγαθό, το οποίο εξασφαλίζει στον καταναλωτή την παρούσα ευημερία του αλλά εξακολουθεί να παρέχει τις υπηρεσίες αυτές και στο μέλλον σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου.

Συνεχίζοντας οι Γιαννακόπουλος και Ντεμούσης (2015), επισημαίνουν ότι τα οφέλη της εκπαίδευσης δεν εντοπίζονται μόνον στις υψηλότερες μελλοντικές απολαβές. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση μπορεί να διευκολύνει τα άτομα να ξεφύγουν από την παγίδα της ανεργίας και να ενταχθούν ενεργά στο παραγωγικό δυναμικό της χώρας. Επιπλέον, η εκπαίδευση συμβάλλει στην αύξηση της προσαρμοστικότητας των ατόμων ώστε να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα τις μεταβαλλόμενες συνθήκες

στην αγορά εργασίας και να ενισχύουν τις προοπτικές απασχόλησης σε περιόδους ταχείας τεχνολογικής μεταβολής, κατά τις οποίες η υποκατάσταση της εργασίας, ιδιαίτερα της ανειδίκευτης, πραγματοποιείται με γοργούς ρυθμούς. Μειώνοντας την ανεργία και αυξάνοντας τις αμοιβές, η επένδυση στη γνώση και τις δεξιότητες μπορεί να συμβάλλει στην αποφυγή της φτώχειας, στον περιορισμό του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού και στον περιορισμό των κοινωνικών ανισοτήτων.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι εκτός από τα οφέλη που συνδέονται με την αύξηση της ατομικής παραγωγικότητας και τη συνακόλουθη αύξηση του μισθού, η εκπαίδευση μπορεί επίσης να «παράξει» σε ατομικό επίπεδο μια σειρά από οφέλη που δεν μπορούν να θεωρηθούν ως παραγωγικά. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν την αύξηση της ικανοποίησης από την εργασία, την πιο αποτελεσματική λήψη αποφάσεων σε θέματα προσωπικής υγείας, τη μείωση της εγκληματικότητας, την αποτελεσματικότερη ένταξη των μεταναστών στη χώρα υποδοχής και την ορθότερη ανατροφή των παιδιών. Μερικά από αυτά τα μη-παραγωγικά οφέλη μπορεί να συσσωρεύονται και να εντοπίζονται σε ατομικό επίπεδο ενώ άλλα μπορεί να αφορούν την κοινωνία στο σύνολό της.

Ακριβώς λόγω των παραπάνω ωφελειών που προσφέρει η εκπαίδευση, τα άτομα είναι διατεθειμένα να επενδύσουν σημαντικούς οικονομικούς πόρους για να αποκτήσουν πρόσβαση σε όσο το δυνατόν υψηλότερη εκπαιδευτική βαθμίδα. Ειδικότερα αυτό ισχύει ιδιαίτερα στο πλαίσιο της Ελληνικής κοινωνίας η οποία σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ κατέχει ένα από τα πλέον υψηλά επίπεδα ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση. Σε αυτή λοιπόν την τάση για υψηλή ζήτηση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα εστιάζεται η ενότητα που ακολουθεί.

1.4. Η ζήτηση για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Η εκπαίδευση των παιδιών είναι υψηλά στις προτεραιότητες της ελληνικής οικογένειας και η καλή σχολική επίδοση έχει μεγάλη σημασία για

τους Έλληνες γονείς οι οποίοι μάλιστα τη θεωρούν βασικό χαρακτηριστικό επάρκειας και καλής λειτουργικότητας του παιδιού (Μόττη – Στεφανίδη, 2004). Οι μεγάλες προσδοκίες που έχει η ελληνική οικογένεια για τη μόρφωση των παιδιών της οφείλονται στην αντίληψη ότι μέσα από την επιτυχία των παιδιών επέρχεται η κοινωνική ανέλιξη όλης της οικογένειας.

Η εξήγηση του φαινομένου της υπερβάλλουσας ζήτησης για εκπαίδευση, σύμφωνα με τους Λαμπρόπουλο και Ψαχαρόπουλο (1990), θα μπορούσε να προσεγγισθεί από δύο πλευρές. Από την οικονομική και από την κοινωνιολογική. Η οικονομική άποψη υποθέτει ότι οι υποψήφιοι φοιτητές αντιδρούν ως λογικοί επενδυτές και κατά συνέπεια λαμβάνουν υπόψη τους σοβαρά όλες τις οικονομικές παραμέτρους που συνδέονται με τη μελλοντική τους επένδυση σε εκπαίδευση, δηλαδή κάποιο πτυχίο. Εντούτοις από τη μέχρι τώρα ανάλυση προκύπτει ότι από οικονομικής άποψης τουλάχιστον δεν υπάρχει κάποιο σοβαρό κίνητρο που να εξηγεί επαρκώς το φαινόμενο της υπερβάλλουσας και συνεπώς ανιούσας ζήτησης για εκπαίδευση στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Θα μπορούσαμε επίσης να υποστηρίξουμε, βάσει του μεγέθους της απασχόλησης των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον δημόσιο τομέα, ότι η ζήτηση για εκπαίδευση οδηγείται από λανθασμένα κίνητρα με μη παραγωγικά κριτήρια. Οι υποψήφιοι επενδυτές (απόφοιτοι λυκείου) δηλαδή, ίσως να υπερεκτιμούν την κοινωνική πλευρά (π.χ. μονιμότητα, ασφάλεια κ.ο.κ.) του προσφερόμενου «πακέτου» αποδοχών του δημόσιου τομέα σε αντιδιαστολή με την «αστάθεια» του περισσότερο παραγωγικού και ανταγωνιστικού ιδιωτικού τομέα.

Θα πρέπει επίσης να θεωρήσουμε σαν μία πιθανή εξήγηση του φαινομένου και την περίπτωση της φιλοδοξίας εύρεσης εργασίας (job aspiration) σε κάποια «καλοπληρωμένη» θέση στον ιδιωτικό τομέα ή σε κάποια πολυεθνική εταιρεία όπου οι μισθοί είναι κατά πολύ υψηλότεροι από τους μέσους των αντίστοιχων ελληνικών. Με το άνοιγμα των συνόρων στην Ευρώπη, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ενοποίησης, πολλοί υποψήφιοι φοιτητές σκέπτονται σοβαρά την πιθανότητα εύρεσης εργασίας στο εξωτερικό.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχει η κοινωνιολογική εξήγηση του φαινομένου της αυξημένης ζήτησης για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σε αυτή την περίπτωση υπεισέρχονται λόγοι κοινωνικής αναπαραγωγής (social reproduction) - βασικά της κρατικής μηχανής - και κοινωνικής κινητικότητας (social mobility). Λόγω της υπερτροφίας του δημόσιου τομέα και της επικράτησής του στην αγορά εργασίας ως βασικότερου εργοδότη των πτυχιούχων, υποθέτουμε ότι ο τελικός προορισμός της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης είναι για την αναπαραγωγή αυτού του τομέα. Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζει η προσέγγιση από την πλευρά της κοινωνικής κινητικότητας, ιδιαίτερα για άτομα που προέρχονται βασικά από την «εργατική τάξη» ή από αγροτικές οικογένειες. Στην προσέγγιση αυτή βασική υπόθεση είναι το γεγονός της χρησιμοποίησης της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης ως είδους εισιτηρίου (γούστρου), το οποίο οδηγεί, εκτός από τις επιπλέον χρηματικές αμοιβές, σε κοινωνική αναγνώριση και στη δημιουργία μίας κοινωνικής elite πτυχιούχων.

Στη συνέχεια ακολουθεί μια αναδρομή στην εξέλιξη της ζήτησης για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ελληνική κοινωνία, από τη δεκαετία του 1960 και μετά, ώστε να κατανοήσουμε πως οδηγηθήκαμε σε αυτή τη συνεχόμενη αύξηση και σε αυτόν τον ανταγωνισμό για μια θέση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

1.5. Διαχρονική εξέλιξη της ζήτησης για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Κατά τις δεκαετίες του 1950 και 1960 οι κυβερνήσεις των περισσότερων χωρών θεωρούσαν ότι η αύξηση του αριθμού των εκπαιδευμένων ατόμων αποτελούσε μέσο για την αύξηση του ρυθμού της οικονομικής ανάπτυξης, αφού με τον τρόπο αυτό εφοδιάζεται η αγορά με ειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Για το λόγο αυτό οι εκάστοτε κυβερνήσεις αύξησαν σημαντικά τις εκπαιδευτικές δαπάνες, αντανakλώντας τη σημασία που αποδίδουν στον παράγοντα εκπαίδευση τόσο οι πολιτικοί και οι

κοινωνικοί επιστήμονες όσο και οι απλοί πολίτες (Παπαγεωργίου και Χατζηδήμας, 2003).

Στα πλαίσια αυτής της «εκπαιδευτικής έκρηξης» του δυτικού κόσμου, μετά τα μέσα του 1960, παρατηρείται και στην Ελλάδα μια έξαρση ζήτησης για εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα, αλλά κυρίως στην τριτοβάθμια. Οι εξελίξεις στον οικονομικό τομέα και η ταυτόχρονη γενική άνοδος του βιοτικού και μορφωτικού επιπέδου του ελληνικού πληθυσμού συνέτειναν ως ένα βαθμό στην αύξηση της ζήτησης για εκπαίδευση. Στο γεγονός αυτό όπως αναφέρει και ο Ψαχαρόπουλος (1999), συνέβαλε επίσης και το ότι η φοίτηση ήταν δωρεάν, αλλά και το ότι η γενική αύξηση του κατά κεφαλή εισοδήματος επέτρεψε σε πολλά άτομα να είναι ικανά να καθυστερήσουν την είσοδό τους στην αγορά εργασίας και να σπουδάσουν στο πανεπιστήμιο.

Σύμφωνα με τους Λαμπρόπουλο και Ψαχαρόπουλο (1990), η δευτεροβάθμια εκπαίδευση την 20ετία 1965-1984 φαίνεται να έχει καλύψει πάνω από το 90% του πληθυσμού, με φυσικό επακόλουθο τη δημιουργία πίεσης για εισδοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την αλματώδη άνοδο του ποσοστού των εισερχομένων σε αυτήν.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα πορίσματα της έρευνας όπως αυτά παρουσιάζονται στην Ετήσια Έκθεση για την Εκπαίδευση έτους 2010, του Κέντρου Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της αποτίμησης του ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για την εκπαίδευση για το διάστημα 2000 έως 2009 και σε στοιχεία που αφορούν την Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 χωρών παρατηρούμε ότι οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2000 ανέρχονταν στο 22,4% του συνολικού πληθυσμού και ακολουθώντας μια ανοδική πορεία έφτασαν στο 32,3% το έτος 2009. Τα αντίστοιχα ποσοστά των απόφοιτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την Ελλάδα ανέρχονταν σε 25,4% το 2000 και σε 26,5% το 2009, ποσοστό που υπολείπεται 5,8 ποσοστιαίες μονάδες του ευρωπαϊκού μέσου όρου, γεγονός που κατατάσσει τη χώρα μας στη 19^η θέση ανάμεσα στα 27 κράτη – μέλη της ευρωπαϊκής ένωσης. Γεγονός είναι ότι 26 από τα 27 κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσιάζουν αύξηση του ποσοστού των ατόμων 30-34 ετών που έχουν

αποφοιτήσει από την τριτοβάθμια εκπαίδευση υποδεικνύοντας μια συνεχή ανοδική τάση της ζήτησης για ανώτατες σπουδές.

Η επιλογή των υποψηφίων για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί σημαντικό θέμα τόσο για όλο τον εκπαιδευτικό κόσμο όσο και για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Το σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αφορά μια μεγάλη μερίδα ατόμων και απασχολεί την ελληνική κοινωνία όσο λίγα άλλα. Λόγω λοιπόν της σημαντικότητας του θέματος, θα γίνει μια σύντομη αναδρομή στις διαδικασίες πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, προκειμένου να κατανοήσουμε τον ιδιαίτερο χαρακτήρα και τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

1.6. Αναδρομή στα συστήματα πρόσβασης για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Από την ίδρυση του ελληνικού κράτους έως και το 1922, η επιλογή των σπουδαστών γίνεται με βάση την επίδοσή τους στο εξατάξιο τότε Γυμνάσιο. Εξάλλου, τα ιδρύματα είναι λίγα, ενώ οι αποφοιτούντες από τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση επίσης λίγοι (Δημητρόπουλος, 1994).

Με τον Ν. 2905/1922 θεσπίστηκαν για πρώτη φορά οι εισαγωγικές εξετάσεις από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, στις οποίες μπορούν να συμμετάσχουν όσοι είναι κάτοχοι απολυτηρίου γυμνασίου και οι οποίες διεξάγονται από επιτροπή με μέλη καθηγητές του ίδιου του Πανεπιστημίου.

Τα επόμενα χρόνια και έως και το 1963, οι εισαγωγικές εξετάσεις διενεργούνται απευθείας από τα ίδια τα ιδρύματα και διενεργούνται από κάθε πανεπιστήμιο χωριστά. Πρόκειται λοιπόν για ένα σύστημα άμεσης επιλογής των υποψηφίων.

Το 1964 με το Β.Δ. 378/1964 γίνονται για πρώτη φορά κοινές εισιτήριες εξετάσεις για όλα τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, οι οποίες διενεργούνται ενώπιον τοπικών επιτροπών που συστήνονται από το Υπουργείο Παιδείας και οι μαθητές εξετάζονται σε προκαθορισμένα μαθήματα. Το

προηγούμενο σύστημα άμεσης επιλογής αντικαθίσταται από ένα άλλο έμμεσης επιλογής το οποίο, με διάφορες μορφές, εφαρμόζεται έως σήμερα. Θεσμοθετείται για πρώτη φορά το «Ακαδημαϊκό Απολυτήριο», τύπου Α και τύπου Β, καθένα από τα οποία οδηγούσε σε ανάλογο (θεωρητικό ή πρακτικό) τύπο σχολών (Δημητρόπουλος, 1994).

Από το έτος 1967, καταργείται το «Ακαδημαϊκό Απολυτήριο» και διενεργούνται εξετάσεις στις έδρες των Πανεπιστημίων με θέματα που ορίζονται από Κεντρική Επιτροπή Εισιτηρίων Εξετάσεων και επιλέγονται από τη διδαχθείσα, σε όλες τις τάξεις του Γυμνασίου, ύλη. Οι υποψήφιοι εισάγονταν στις σχολές της προτίμησής τους κατά σειρά συνολικής βαθμολογίας μέχρι συμπλήρωσης του ορισμένου αριθμού εισακτέων (numerus clausus) και συνυπολογίζεται στη βαθμολογία των εξετάσεων και ο βαθμός του απολυτηρίου (Ε.Ο.Ε., 2016).

Το 1976 οι εξετάσεις μετονομάζονται σε «Πανελλήνιες Εξετάσεις» και για την εισαγωγή των υποψηφίων στις Ανώτατες και Ανώτερες Σχολές συνεκτιμάται και ο βαθμός του ενδεικτικού της Β' και Γ' τάξης του Λυκείου. Στη συνέχεια το 1980 οι Ανώτερες και Ανώτατες σχολές εντάσσονται σε δύο ομάδες, στην ομάδα Α (θεωρητική κατεύθυνση) και την ομάδα Β (θετική κατεύθυνση), με διαφορετικά, πλην της έκθεσης, εξεταζόμενα μαθήματα ανά ομάδα (Δημητρόπουλος, 1994).

Το σύστημα εισαγωγής αλλάζει ξανά το 1983 με το Ν. 1351/1983 και καθιερώνεται το σύστημα των Γενικών Εξετάσεων με τέσσερις Δέσμες μαθημάτων και αντίστοιχα σχολών που μπορεί να εξεταστεί και να δηλώσει ο υποψήφιος. Κάθε Δέσμη περιλαμβάνει την έκθεση ως κοινό μάθημα και τρία διαφορετικά μαθήματα στα οποία εξετάζονται οι υποψήφιοι. Πάνω στα μαθήματα των Δεσμών γίνεται ειδική προετοιμασία των μαθητών στη Γ' τάξη του Λυκείου ενώ τα υπόλοιπα είναι μαθήματα Γενικής Παιδείας.

Το 1997 με το Ν. 2525/1997 όπως στη συνέχεια τροποποιήθηκε με το Ν. 2909/2001, εφαρμόστηκε για πρώτη φορά, το έτος 2000, νέο σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για τους αποφοίτους του Ενιαίου Λυκείου. Οι σχολές και τα τμήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

κατατάχθηκαν σε πέντε (5) επιστημονικά πεδία ανάλογα με το γνωστικό τους αντικείμενο και οι υποψήφιοι εξετάζονται σε έξι μαθήματα εκ των οποίων τα δύο έχουν αυξημένους συντελεστές βαρύτητας για τον υπολογισμό των μορίων. Επίσης στα μόρια συνυπολογίζεται και ο βαθμός του απολυτηρίου.

Τέλος από το 2016, με το Ν.4186/2013 όπως τροποποιήθηκε με το Ν.4327/2015, εφαρμόστηκε Νέο Σύστημα Πανελλαδικών Εξετάσεων με τους μαθητές να εξετάζονται σε τέσσερα μαθήματα, ανάλογα με την Ομάδα Προσανατολισμού και το Επιστημονικό Πεδίο που έχουν επιλέξει.

Ανεξάρτητα πάντως από το εκάστοτε επικρατών σύστημα εισαγωγικών εξετάσεων, ο συνδυασμός της υψηλής ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση με την επικράτηση του συστήματος του «κλειστού αριθμού» θέσεων είχε ως αποτέλεσμα την προσφυγή των υποψηφίων στην ιδιωτική προπαρασκευαστική εκπαίδευση, το γνωστό σε όλους «φροντιστήριο», ώστε αυτοί να υπερεξοπλιστούν γνωστικά έναντι των συνυποψηφίων τους. Σε αυτή τη διάσταση επικεντρώνεται η ακόλουθη ενότητα.

1.7. Η εμφάνιση και ανάπτυξη της ιδιωτικής προπαρασκευαστικής εκπαίδευσης

Μελετώντας την εξέλιξη των συστημάτων πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, παρατηρούμε τη σταδιακή μετάβαση από ένα ανοιχτό σύστημα που δέχεται όλους τους υποψηφίους με το απολυτήριό τους, σε εξετάσεις αρχικά μέσα στις ίδιες τις σχολές και στη συνέχεια σε κεντρικό επίπεδο. Αυτή η σταδιακή αλλαγή στον τρόπο εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι αποτέλεσμα της αύξησης του αριθμού των υποψηφίων και των προβλημάτων που απορρέουν από αυτό ακριβώς το γεγονός.

Με την συνεχόμενη αύξηση του αριθμού των υποψηφίων μειώνεται η αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης στο τριτοβάθμιο επίπεδο. Το να παρέχεις ανώτατη παιδεία σε πολλούς και ταυτόχρονα να παρέχεις ανώτατη παιδεία υψηλών στόχων, είναι δύο επιδιώξεις που δεν συμβιβάζονται. Αποτέλεσμα λοιπόν της αύξησης του αριθμού των υποψηφίων για φοίτηση

στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί και ο «κλειστός αριθμός» εισακτέων (Δημητρόπουλος, 1994).

Ο περιορισμός του αριθμού εισακτέων, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου 4620/1930 που τον εισάγει, αποσκοπεί στην καλύτερη επιστημονική κατάρτιση των εισαγομένων στα Πανεπιστήμια, η οποία απειλούνταν από την ύπαρξη μεγάλου αριθμού φοιτητών. Το μέτρο αυτό εφαρμόζεται αρχικά στις Σχολές εκείνες, στις οποίες εμφανίζεται πληθώρα υποψηφίων και σταδιακά επεκτείνεται. Έτσι ενώ ο περιορισμός του αριθμού εισακτέων αποσκοπούσε στην αναβάθμιση του επιπέδου σπουδών, η διαδικασία των εισαγωγικών εξετάσεων εξυπηρετούσε, θεωρητικά τουλάχιστον, την επιλογή των πιο ικανών. Μια από τις πιο γνωστές ανεπιθύμητες παρενέργειες που προκαλεί ο έντονος ανταγωνισμός, λόγω της δυσαναλογίας υποψηφίων/εισακτέων, είναι η δημιουργία και τεράστια ανάπτυξη της παραπαιδείας. Το φαινόμενο αυτό της ανάπτυξης των φροντιστηρίων για την Ανώτατη Εκπαίδευση εμφανίζεται κυρίως μετά το 1950 και φτάνει στο αποκορύφωμά του κατά τις τελευταίες δεκαετίες, κατά τις οποίες αυξήθηκε επίσης σημαντικά και η πραγματοποίηση ιδιαίτερων μαθημάτων (Κασσωτάκης & Παπαγγελή – Βουλιούρη, 1996).

Ενόψει της ανταγωνιστικής συμμετοχής στο Πανεπιστήμιο όπως επισημαίνουν οι Psacharopoulos και Papakonstantinou (2005), οι μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αρχίζουν να προετοιμάζονται χρόνια είτε παρακολουθώντας προπαρασκευαστικά ιδιωτικά σχολεία (φροντιστήρια), είτε έχοντας ιδιωτική διδασκαλία, καταλήγοντας στο εξής παράδοξο. Ενώ ζούμε σε μια χώρα που όλοι οι Έλληνες, σύμφωνα με το Σύνταγμα έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, οι οικογένειες δαπανούν για την προετοιμασία για τις εξετάσεις για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, περισσότερο απ' όσα η πολιτεία ξοδεύει για κάθε μαθητή.

Γιατί όμως οι οικογένειες στρέφονται στην ιδιωτική προπαρασκευαστική εκπαίδευση με σκοπό να προετοιμάσουν τα παιδιά τους για τις εισαγωγικές εξετάσεις; Προκειμένου να απαντηθεί αυτό το ερώτημα θα

εξετάσουμε παρακάτω τα χαρακτηριστικά της ιδιωτικής εκπαίδευσης και τι προσφέρει αυτή στους μαθητές που θέλουν να λάβουν μέρος στην απαιτητική διαδικασία των πανελλαδικών εξετάσεων.

1.8. Τα χαρακτηριστικά της ιδιωτικής εκπαίδευσης για την προπαρασκευή για την ανωτάτη εκπαίδευση

Ιδιωτική εκπαίδευση σύμφωνα με τους Tansel και Bircan (2005), μπορεί να οριστεί ως η εκπαίδευση έξω από το τυπικό σύστημα όπου ο εκπαιδευτής διδάσκει ένα ή περισσότερα αντικείμενα με αντάλλαγμα ένα οικονομικό κέρδος και από την οποία οι μαθητές έχουν υψηλότερες απαιτήσεις σε σχέση με την εκπαίδευση που προσφέρεται στο σχολείο. Οι μαθητές που ζητούν ιδιωτική εκπαίδευση πιστεύουν ότι οι πιθανότητες για επιτυχή μετακίνηση διαμέσου του εκπαιδευτικού συστήματος θα αυξηθούν μέσω της ιδιωτικής διδασκαλίας.

Τις τελευταίες δεκαετίες η ιδιωτική εκπαίδευση έχει εξαπλωθεί και έχει εξελιχθεί σε τεράστια επιχείρηση. Απασχολεί χιλιάδες ανθρώπους, δαπανώνται σε αυτή τεράστια ποσά και απαιτεί πολύ χρόνο τόσο από τους διδάσκοντες όσο και από τους μαθητές. Η ιδιωτική συμπληρωματική εκπαίδευση περιγράφεται ως μια «σκιά» του εκπαιδευτικού συστήματος, μια μεταφορά κατάλληλη για πολλούς λόγους. Πρώτον γιατί η ιδιωτική εκπαίδευση υπάρχει μόνο επειδή υπάρχει και η κύρια εκπαίδευση. Δεύτερον γιατί όταν το μέγεθος και το σχήμα του κύριου εκπαιδευτικού συστήματος αλλάζει, με τον ίδιο τρόπο αλλάζει και η ιδιωτική εκπαίδευση. Τρίτον γιατί σε όλες τις κοινωνίες η δημόσια προσοχή επικεντρώνεται στην κύρια εκπαίδευση παρά στην σκιά της και τέταρτον γιατί τα χαρακτηριστικά του συστήματος στη «σκιά» είναι λιγότερο ευδιάκριτα απ' ό,τι αυτά του κύριου συστήματος (Bray, 2007).

Η ιδιωτική εκπαίδευση όπως αναφέρεται στους Dang και Rogers (2008), μπορεί να προσφέρει περισσότερες εξατομικευμένες οδηγίες απ' ό,τι είναι δυνατόν να προσφέρει το δημόσιο σχολείο, χρησιμοποιώντας πιο ευέλικτους μηχανισμούς. Επίσης η ιδιωτική εκπαίδευση είναι λιγότερο τυπική και περισσότερο ελαστική.

Ιδιωτική συμπληρωματική εκπαίδευση, σύμφωνα με τον Bray (2007), συναντάμε σε πολλές χώρες του κόσμου και ειδικά στην Ασία, την Αφρική, την Ανατολική Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική. Οι παράγοντες που προσδιορίζουν την έκτασή της και την γεωγραφική της εξάπλωση είναι πολιτιστικοί, εκπαιδευτικοί και οικονομικοί. Επίσης σημαντικός παράγοντας είναι το μέγεθος και η φύση του εκπαιδευτικού συστήματος. Η ανάπτυξη της ιδιωτικής διδασκαλίας είναι περισσότερο προφανής σε εκπαιδευτικά συστήματα στα οποία η επιτυχία σε εξετάσεις μπορεί να προωθηθεί μέσω της επένδυσης στην ιδιωτική εκπαίδευση.

Όσον αφορά τους λόγους για τους οποίους οι υποψήφιοι παρακολουθούν ιδιωτική προπαρασκευαστική εκπαίδευση, σχετική έρευνα που παρουσιάζεται στους Κασσωτάκη και Παπαγγελή – Βουλιούρη (1996), δείχνει ότι οι πιο σημαντικοί είναι:

- α) η ανάγκη προετοιμασίας για τις εξετάσεις εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και κυρίως η ανασφάλεια που νιώθουν οι υποψήφιοι για την επιτυχία τους λόγω του μεγάλου συναγωνισμού,
- β) η μη ικανοποίησή τους από τη διδασκαλία που γίνεται στο σχολείο και
- γ) η αδυναμία κάλυψης κενών στις γνώσεις τους και επίλυσης των αποριών τους μέσα στα πλαίσια του σχολείου.

Μάλιστα η αγωνία και ο φόβος για την αποτυχία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση οδηγεί πολλούς μαθητές να αρχίζουν πολύ νωρίς την προετοιμασία για τις σχετικές εξετάσεις.

Το αποτέλεσμα είναι η ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση που κατευθύνονται προς την ιδιωτική προπαρασκευαστική εκπαίδευση να είναι ιδιαίτερα υψηλές και πολλές φορές δυσανάλογες με την πραγματική οικονομική δυνατότητα των πολιτών. Σε αυτό ακριβώς το σημείο εστιάζεται και η επόμενη ενότητα.

1.9. Δαπάνες για την εκπαίδευση: Κοινωνικό και Ατομικό κόστος

Η αύξηση των δαπανών για την εκπαίδευση αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο των τελευταίων δεκαετιών. Το κόστος της εκπαίδευσης όπως

αναλύεται εκτεταμένα στους Παπαγεωργίου και Χατζηδήμα (2003), διακρίνεται σε κοινωνικό κόστος, δηλαδή στις δαπάνες του κοινωνικού συνόλου για την παροχή σχολικής παιδείας και σε ατομικό κόστος, που αντιστοιχεί στις δαπάνες που καταβάλλει το άτομο για προσωπική σχολική μόρφωση. Η εκπαίδευση σε μια ανεπτυγμένη χώρα απασχολεί το 10% με 20% του εθνικού προϋπολογισμού. Ο κύριος όγκος του κόστους που δαπανάται για την εκπαίδευση αφορά στη μισθοδοσία του εκπαιδευτικού προσωπικού, τη συντήρηση των κτιριακών εγκαταστάσεων και γενικά κάθε μορφή λειτουργικού κόστους. Η δεύτερη διάσταση του κόστους εκπαίδευσης, το ατομικό κόστος, αποτελείται από τις δαπάνες του ατόμου και της οικογένειας για προσωπική μόρφωση και εκπαίδευση.

Μία επιπλέον διάκριση του κόστους είναι σε άμεσο (direct) και έμμεσο (indirect) κόστος, το οποίο ισχύει και για την κοινωνία και για το άτομο. Όταν αναφερόμαστε στο άμεσο κοινωνικό κόστος, εννοούμε τις άμεσες κοινωνικές δαπάνες-χορηγήσεις για την προσφορά εκπαίδευσης. Το άμεσο ιδιωτικό κόστος αναφέρεται στο τι στοιχίζει στον καθένα ή τι πληρώνει το άτομο «από την τσέπη του» για την απόκτηση εκπαίδευσης (π.χ. φροντιστήρια, ενοίκια, μεταφορικά, αγορά βιβλίων κ.ο.κ.). Το έμμεσο κοινωνικό κόστος προσδιορίζεται βάσει της υπόθεσης ότι, με το να προσφέρει η κοινωνία εκπαίδευση σε κάποιο άτομο, αυτόματα μετατοπίζει και παρατείνει την ενεργό συμμετοχή αυτού του ατόμου στην παραγωγική διαδικασία και συνεπώς «χάνει» προσωρινά το «προϊόν» (output) του. Με το ίδιο σκεπτικό και από την πλευρά του ατόμου, το έμμεσο ιδιωτικό κόστος ορίζεται σαν το «διαφυγόν εισόδημα» (forgone earnings) του συγκεκριμένου ατόμου κατά τη διάρκεια των σπουδών του (Ψαχαρόπουλος & Λαμπρόπουλος, 1990).

Δεδομένης της μεγάλης κοινωνικής ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι οικογένειες είναι διατεθειμένες να πληρώσουν μέγιστα ποσά για να φοιτήσουν τα παιδιά τους σε πανεπιστήμιο και σχολή της προτίμησής τους (Ψαχαρόπουλος, 1999). Στα πλαίσια λοιπόν, σύμφωνα με τους Mincer και Polachek (1974), που η οικογένεια θεωρείται μια οικονομική μονάδα που μοιράζει την κατανάλωση και τις επενδύσεις σε φυσικό και ανθρώπινο

κεφάλαιο μεταξύ των μελών της, θεωρώντας μια από τις σημαντικότερες λειτουργίες της την οικοδόμηση του ανθρώπινου κεφαλαίου των παιδιών, επενδύει στην εκπαίδευσή τους. Έτσι αποδεικνύεται ότι σε μια συνταγματικά «ελεύθερη για όλους» στην τριτοβάθμια εκπαίδευση χώρα, οι οικογένειες δαπανούν ιδιωτικά περισσότερα από το κράτος προκειμένου να προετοιμαστούν τα παιδιά τους για τις εισαγωγικές εξετάσεις. Φαίνεται οι ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση να αποτελούν αναγκαιότητα για όλους (Psacharopoulos & Papakonstantinou, 2004). Ανάλογη διαπίστωση έχει γίνει και πολύ νωρίτερα όταν ο Schultz το 1972 αναφέρει πως στα περισσότερα εκβιομηχανισμένα έθνη, το μεγαλύτερο μέρος του κόστους, πέρα από τα έτη της στοιχειώδους εκπαίδευσης φέρεται από τον σπουδαστή και την οικογένειά του.

Ενώ λοιπόν, σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω, είναι προφανές ότι τα ποσά που δαπανά η ελληνική οικογένεια για την ιδιωτική συμπληρωματική εκπαίδευση των παιδιών της είναι μεγάλα, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί το ακριβές κόστος λόγω προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι σχετικές έρευνες. Συγκεκριμένα, οι μαθητές ενδέχεται να μην επιθυμούν να εκθέσουν τα ποσά και τον τύπο της ιδιωτικής διδασκαλίας που λαμβάνουν επειδή μπορεί να νιώθουν ότι τους παρέχει αθέμιτο πλεονέκτημα στον ανταγωνισμό με τους συνομήλικους τους. Επίσης οι γονείς ίσως επιθυμούν να παραμείνει εμπιστευτική η ιδιωτική διδασκαλία που παρέχουν στα παιδιά τους διότι οι εκπαιδευτικοί του σχολείου θα μπορούσαν να την ερμηνεύσουν ως έλλειψη εμπιστοσύνης σε αυτούς (Bray & Kwok, 2003).

Έχοντας τα παραπάνω μεθοδολογικά προβλήματα στο μυαλό, που αποτελούν τον αδύνατο κρίκο στον υπολογισμό της πραγματικής ιδιωτικής εκπαιδευτικής δαπάνης, στο επόμενο κεφάλαιο θα προχωρήσουμε στην παράθεση στοιχείων από έρευνες σχετικά με τους λόγους της αυξημένης ζήτησης για εισαγωγή στην τριτοβάθμια, σχετικά με τα είδη της ενισχυτικής διδασκαλίας στα οποία οδηγούνται οι μαθητές προκειμένου να προετοιμαστούν για τις εισαγωγικές εξετάσεις αλλά και σχετικά με το ιδιωτικό κόστος που καλείται να καλύψει ο οικογενειακός προϋπολογισμός.

Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική επισκόπηση

2.1. Εισαγωγή

Σ' αυτό το κεφάλαιο γίνεται μια παράθεση μελετών σχετικών με τα θέματα που μας απασχολούν στην παρούσα εργασία, προκειμένου να αποκτήσουμε μια όσο το δυνατόν καλύτερη εικόνα για τις σχετικές έρευνες που έχουν γίνει έως σήμερα. Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη ενότητα παρουσιάζονται έρευνες που έχουν γίνει στην Ελλάδα και αναζητούν τους λόγους της αυξημένης ζήτησης για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και τους παράγοντες που καθορίζουν τις αποφάσεις των μαθητών. Στη συνέχεια, αναζητούνται οι παράγοντες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της ιδιωτικής εκπαίδευσης, οι μορφές της ιδιωτικής προπαρασκευαστικής εκπαίδευσης και πως επιλέγεται από τους γονείς σε σχέση με το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρό τους. Επίσης ερευνώνται οι επιδόσεις των μαθητών σε συγκεκριμένα μαθήματα, σε σχέση με τον τύπο του σχολείου, το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων αλλά και το οικονομικό επίπεδο της οικογένειας και τέλος αναζητούνται τα ποσοστά των μαθητών που παρακολουθούν φροντιστήριο και το μηνιαίο κόστος που καλείται να καταβάλει η ελληνική οικογένεια.

Στη δεύτερη ενότητα, μέσω ερευνών που έχουν γίνει σε παγκόσμιο επίπεδο, παρουσιάζεται η ιδιωτική συμπληρωματική διδασκαλία σε άλλες χώρες του κόσμου και πως αυτή ποικίλει σε διαφορετικές κοινωνίες ανάλογα με τον πολιτισμό, τη φύση του κύριου εκπαιδευτικού συστήματος και τις δομές της οικονομίας. Σκιαγραφείται η έκταση της ιδιωτικής εκπαίδευσης σε ξένες χώρες, το μηνιαίο κόστος αυτής και γίνεται μια πρώτη σύγκριση με τα αντίστοιχα ελληνικά στοιχεία.

2.2. Έρευνες στην ελληνική επικράτεια

Στην εποχή μας υπάρχει μια συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση η οποία παρατηρείται εκτός από την Ελλάδα και σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην προσπάθεια αναζήτησης των λόγων της αυξημένης ζήτησης για είσοδο στην ανωτάτη εκπαίδευση, επικεντρώνεται

η έρευνα των Saiti & Prokopiadou (2008). Μέσω στοιχείων που συλλέχθηκαν από 400 φοιτητές μεταδευτεροβάθμιας σχολής στην Αθήνα (Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης), σχετικά με τους λόγους της υψηλής ζήτησης για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι Έλληνες φοιτητές επικεντρώνονται στα παρακάτω: α) Ένα ποσοστό 75% θεωρεί ότι η Ανώτατη εκπαίδευση προσφέρει περισσότερες δυνατότητες για εξέλιξη στην καριέρα, β) ένα 65,5% πιστεύει ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχει υψηλής ποιότητας εκπαίδευση και γι' αυτό την επιδιώκει, γ) το 39,3% θεωρεί ότι στην απόφασή του να ακολουθήσει ανώτατες σπουδές επηρεάζεται από την ελληνική κοινωνία και δ) ένα 30,3% θέτει ως προσωπική προτεραιότητα να συνεχίσει τις σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις της ίδιας έρευνας, η γονεϊκή συμμετοχή και η οικογενειακή πίεση δεν θεωρήθηκαν παράγοντες που καθορίζουν τις αποφάσεις των μαθητών για συνέχιση των σπουδών τους, καθώς μόνο ένα 10,8% των ερωτηθέντων απάντησε ότι η οικογενειακή πίεση αποτέλεσε την κύρια πηγή επιρροής τους. Ένα σημαντικό εύρημα της έρευνας είναι ότι το 58,5% των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι ανησυχώντας για την μελλοντική τους καριέρα και τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, είναι προετοιμασμένοι να αποσυρθούν από το αντικείμενο σπουδών που έχουν επιλέξει και να ακολουθήσουν ένα διαφορετικό πεδίο εάν η επιθυμητή τους απασχόληση είναι σε χαμηλή ζήτηση στην αγορά εργασίας και ενδεχομένως οδηγήσει σε ανεργία.

Σε διαφορετική έρευνα που πραγματοποιήθηκε μέσω συνεντεύξεων και παρατήρησης, σε επαρχιακή ελληνική πόλη το 1995 και 1996 με στόχο να αναζητηθεί η αξία που αποδίδουν οι Έλληνες μαθητές και γονείς στο πανεπιστήμιο και στις εισαγωγικές εξετάσεις, επισημάνθηκε η σημασία των κινήτρων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που προέρχονται από την τοπική κουλτούρα και ιστορία. Συγκεκριμένα η έρευνα έδειξε ότι η συμμετοχή στις εισαγωγικές εξετάσεις θεωρείται εξαιρετικά σημαντική για τις τοπικές αξίες και η μετάβαση στο πανεπιστήμιο εξασφαλίζει θέση και κύρος στην κοινότητα (Benincasa, 1998).

Αποτέλεσμα αυτής της αυξημένης ζήτησης αποτέλεσε και η σταδιακή ανάπτυξη της ιδιωτικής εκπαίδευσης, προκειμένου να προετοιμάσει τους μαθητές για τις απαιτητικές εξετάσεις εισαγωγής. Οι Kassotakis & Verdis (2013), σε έρευνά τους εξετάζουν τους ιστορικούς και κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της ιδιωτικής «σκιώδους εκπαίδευσης» και επισημαίνουν το ρόλο της στην παραγωγή ανισοτήτων και στην οικονομική επιβάρυνση της ελληνικής οικογένειας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας έχουμε μια προοδευτική ανάπτυξη της «σκιώδους εκπαίδευσης» η οποία αντανακλάται στην αύξηση των φροντιστηρίων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, τα φροντιστήρια από 1500 στις αρχές του 1980, έφτασαν τα 2350 το 2010, δηλαδή αύξηση της τάξεως του 56,8%. Αξίζει να σημειωθεί ότι το σχολικό έτος 2009-2010 υπήρχαν 1788 Λύκεια (Γενικά και Επαγγελματικά).

Όπως έχει γίνει ήδη εμφανές, η συμμετοχή στις πανελλαδικές εξετάσεις είναι ένα δύσκολο έργο για τους Έλληνες μαθητές Λυκείου και επειδή η επιτυχία τους σε αυτές εξαρτάται από τις επιδόσεις τους στα πανελλαδικώς εξεταζόμενα μαθήματα, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην σωστή και όσο το δυνατόν καλύτερη προετοιμασία τους. Σ' αυτό το πλαίσιο κινείται η έρευνα της Sianou-Kyrgiou (2008), που επικεντρώνεται στην προετοιμασία των μαθητών για τις πανελλαδικές εξετάσεις, τις διάφορες μορφές της εξωσχολικής βοήθειας σε σχέση με το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των μαθητών και στο κατά πόσο αυτή η διεύρυνση της συμμετοχής μειώνει τις κοινωνικές ανισότητες ή όχι. Η έρευνα έγινε το 2002-2003 με ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε 330 μαθητές της Γ' Λυκείου, σε 16 σχολεία της Αθήνας και των Ιωαννίνων. Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι υπάρχει στενή σχέση μεταξύ της κοινωνικής θέσης των γονέων, του τύπου της εξωσχολικής βοήθειας που λαμβάνουν τα παιδιά αλλά και της επίδοσής τους στις εξετάσεις. Γονείς από υψηλά κοινωνικά στρώματα αυξάνουν τις πιθανότητες των παιδιών τους για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στρεφόμενοι σε εξωσχολική βοήθεια και ειδικά στην πιο ακριβή και αποτελεσματική της μορφή, ώστε να εξασφαλίσει υψηλές επιδόσεις και

επιτυχία σε τμήματα με υψηλή ζήτηση. Τα πορίσματα της έρευνας έδειξαν ότι το 84% του δείγματος στρέφεται σε εξωσχολική βοήθεια προκειμένου να λάβει μέρος στις πανελλαδικές εξετάσεις. Η προετοιμασία για τις εξετάσεις και για επιτυχείς επιδόσεις φαίνεται να εξαρτάται περισσότερο από την εξωσχολική βοήθεια απ' ό τι από την προετοιμασία που γίνεται μέσα στο σχολείο. Έτσι είναι προνομιούχοι οι γονείς που μπορούν και επενδύουν τεράστια ποσά για να προστατεύσουν τα παιδιά τους από την αποτυχία. Αυτό φαίνεται καθαρά και στην αντιστοιχία των βαθμών που έλαβαν οι υποψήφιοι στις πανελλαδικές εξετάσεις σε σχέση με το αν παρακολουθούσαν ενισχυτική διδασκαλία και το είδος αυτής. Συγκεκριμένα το 72,7% όσων είχαν βαθμολογία μεταξύ 18.1-20 παρακολουθούσαν ιδιαίτερα μαθήματα, ενώ το υπόλοιπο 27,3% φροντιστήριο.

(Πίνακας 1)

ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ	ΧΩΡΙΣ ΕΞΩΣΧΟΛΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
5-7.5	37,5%		37,5%	25%
7.5-10	22,2%	7,4%	22,2%	48,1%
10-12	22,2%		22,2%	55,6%
12.1-14		6,3%	31,3%	62,5%
14.1-16	10%	3,3%	23,3%	63,3%
16.1-18	3,7%		33,3%	63%
18.1-20			72,7%	27,3%

Επίσης παρατηρούμε ότι στις βαθμολογίες από 12 και πάνω μόνο ένα μικρό ποσοστό δεν λαμβάνει καμία εξωσχολική βοήθεια σε αντίθεση με τις βαθμολογίες από 12 και κάτω που το αντίστοιχο ποσοστό κυμαίνεται από 22,2 έως 37,5%.

Η έρευνα των Psacharopoulos & Tassoulas (2004), που πραγματοποιήθηκε το 2000, εστιάζει πιο συγκεκριμένα στις επιδόσεις σε 4 μαθήματα γενικής παιδείας στα οποία εξετάζονται όλοι οι μαθητές που λαμβάνουν μέρος στις πανελλαδικές εξετάσεις, τα οποία είναι η Νεοελληνική Γλώσσα, η Ιστορία, τα Μαθηματικά και η Φυσική και αναζητούνται οι συσχετίσεις των επιδόσεων σε αυτά τα μαθήματα σε σχέση με την τοποθεσία και τον τύπο του σχολείου, αλλά και το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των

μαθητών, το κατά κεφαλήν εισόδημα και το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων. Κάνοντας σύγκριση λοιπόν των μέσων όρων των βαθμολογιών με τις ανωτέρω μεταβλητές, παρατηρήθηκε θετική συσχέτιση των ημερησίων σχολείων με τη βαθμολογία, συγκριτικά με τις βαθμολογίες των μαθητών από εσπερινά σχολεία, όπως επίσης θετική συσχέτιση των επιδόσεων και για τους μαθητές από ιδιωτικά σχολεία όπου τα νούμερα δείχνουν να έχουν 1,2 μονάδες πλεονέκτημα για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τους μαθητές από τα δημόσια σχολεία. Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι δεν παρατηρούνται μεγάλες διαφορές στις επιδόσεις των μαθητών ανάλογα τις γεωγραφικές περιοχές, με την Κρήτη όμως να έχει τους χαμηλότερους μέσους όρους σε όλη την Ελλάδα και την Θεσσαλία τους υψηλότερους. Τέλος η συγκεκριμένη έρευνα έδειξε ότι τα επιτεύγματα των μαθητών σχετίζονται ελάχιστα με παράγοντες όπως το οικογενειακό εισόδημα και την εκπαίδευση των γονέων, αλλά παρόλα αυτά είναι εντυπωσιακό ότι οι οικογένειες στην Ελλάδα ξοδεύουν για ιδιωτική εκπαίδευση των παιδιών τους περισσότερο απ' ότι το κράτος για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση – 390 έναντι 270 δισεκατομμυρίων δραχμών ανά έτος αντίστοιχα.

Σε έρευνα που έγινε το 1988 από τον Psacharopoulos με αντικείμενο την κατανομή των ευκαιριών για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά εκπαιδευτική κατηγορία πατέρα, φάνηκε πόσο άνισα μοιράζονται οι ευκαιρίες καθώς έδειξε ότι νέοι άνθρωποι που ο πατέρας τους είναι εργάτης ή αγρότης έχουν 3 φορές λιγότερες πιθανότητες να εισαχθούν στο πανεπιστήμιο απ' ότι όσοι έχουν πατέρα που ασκεί οποιοδήποτε άλλο επάγγελμα.

Η Metron Analysis ερευνώντας τις στάσεις και τις συνήθειες απέναντι στα φροντιστήρια και τα ιδιαίτερα μαθήματα, για λογαριασμό του Σωματείου Ιδιοκτητών Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης Αττικής το 2008, μέσω τυχαίων τηλεφωνικών συνεντεύξεων σε 340 άτομα ηλικίας 18-24 ετών, παρέθεσε τα παρακάτω στοιχεία. Το 84% των ερωτηθέντων παρακολουθούσε σε φροντιστήριο κάποια από τα μαθήματα του σχολείου ήδη από την Β' Λυκείου, ποσοστό που ανεβαίνει σε 95,6% στην Γ' Λυκείου. Από αυτά τα μαθήματα το 80,3% αφορούσε μαθήματα που εξετάζονται πανελλαδικά για

εισαγωγή στο πανεπιστήμιο. Ένα 60% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι έκανε ιδιαίτερα μαθήματα από τα οποία το 79,8% ήταν για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Είναι σημαντικό ότι η συγκεκριμένη έρευνα δείχνει και τα αποτελέσματα των προσπαθειών των υποψηφίων, με ένα ποσοστό 84% να δηλώνει ότι πέρασε σε κάποια σχολή από τις αρχικές επιλογές, ένα 58% να έχει περάσει σε ΑΕΙ, ένα 30% σε ΤΕΙ και ένα 12% σε καμία σχολή.

Πορίσματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε το 2000 σε 3441 πρωτοετείς φοιτητές οκτώ Πανεπιστημίων στην Ελλάδα, επιβεβαιώνουν ότι όλοι οι μαθητές προκειμένου να λάβουν μέρος στη απαιτητική και ανταγωνιστική διαδικασία των εισαγωγικών εξετάσεων ξεκινούν την προετοιμασία με ιδιωτική διδασκαλία αρκετά νωρίτερα και προετοιμάζονται κυρίως με δύο τρόπους, είτε παρακολουθώντας ιδιωτικά μαθήματα σε ομάδες (φροντιστήριο) είτε ιδιαίτερα μαθήματα. Περισσότεροι από 8 στους 10 φοιτητές του δείγματος παρακολουθούσαν φροντιστήριο, το 50% παρακολουθούσε ιδιαίτερα μαθήματα, ενώ ένας στους τρεις και τα δύο (Psacharopoulos & Parakonstantinou, 2004). Επίσης οι οικογένειες από μικρές πόλεις φάνηκε να ξοδεύουν περισσότερα χρήματα στην ιδιωτική εκπαίδευση των παιδιών τους ίσως προσπαθώντας να αντισταθμίσουν τις δυσμενείς συνθήκες στα δημόσια σχολεία.

Στα πλαίσια ενός ερευνητικού προγράμματος του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, έτους 2015 με αντικείμενο «Το δημόσιο και ιδιωτικό κόστος της Πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση», πραγματοποιήθηκε έρευνα με ερωτηματολόγια, σε 2.235 πρωτοετείς φοιτητές ακαδημαϊκού έτους 2013-2014, 58 Τμημάτων 7 κεντρικών και περιφερειακών Πανεπιστημίων της χώρας, με σκοπό τη διερεύνηση του ιδιωτικού κόστους για την συμμετοχή στις πανελλαδικές εξετάσεις (ΕΚΠΑ, 2015).

Μέσω αυτής της έρευνας φάνηκε πως οι προσδοκίες των νέων και των οικογενειών τους για επιτυχία στα τμήματα υψηλής ζήτησης τους οδηγεί σε ενισχυτική διδασκαλία μέσω της ιδιωτικής εκπαίδευσης και συγκεκριμένα σύμφωνα με τις δηλώσεις των φοιτητών του δείγματος, το ποσοστό των υποψηφίων που κάνει φροντιστήρια αποτελεί την κυρίαρχη προτίμηση σε

ποσοστό 49% ενώ αμέσως μετά σημαντικό είναι το ποσοστό αυτών που προτιμούν ένα μικτό σύστημα ενισχυτικής διδασκαλίας που είναι το Φροντιστήριο παράλληλα με τα Ιδιαίτερα μαθήματα (33,6%). Αξιοσημείωτο είναι το ποσοστό των υποψηφίων που έχουν επιτύχει σε ΑΕΙ χωρίς να έχουν προσφύγει σε κανενός τύπου ενισχυτική διδασκαλία (3,2%).

Στη συνέχεια για την καλύτερη εκτίμηση του κόστους εξετάζεται και το βάθος χρόνου που οι υποψήφιοι ξεκινούν την ενισχυτική διδασκαλία. Όπως έχει καταγραφεί από έρευνα της Ομοσπονδίας Φροντιστών Ελλάδος (οπ. αναφ. ΕΚΠΑ, 2015) η ενισχυτική διδασκαλία των υποψηφίων αρχίζει σε μικρό ποσοστό από το Γυμνάσιο και βαίνει αυξητικά στη διάρκεια του Λυκείου τόσο σε φροντιστήρια όσο και σε ιδιαίτερα μαθήματα. Όσον αφορά στην οικονομική επιβάρυνση της οικογένειας, σύμφωνα με τις δηλώσεις των ερωτηθέντων, αυτοί που έκαναν μόνο φροντιστήριο δαπανούσαν κατά μέσο όρο 367,1 ευρώ το μήνα, όσοι έκαναν μόνο ιδιαίτερα μαθήματα δαπανούσαν κατά μέσο όρο 456,3 ευρώ το μήνα, ενώ αυτοί που έκαναν φροντιστήριο και ιδιαίτερα δαπανούσαν κατά μέσο όρο 706,2 ευρώ το μήνα. Όπως είναι φυσικό αυτοί που κάνουν φροντιστήριο και ιδιαίτερα πληρώνουν περισσότερα χρήματα από αυτούς που επιλέγουν τις άλλες δύο μορφές προετοιμασίας για τις εισαγωγικές εξετάσεις. Συγκεκριμένα αυτοί που κάνουν φροντιστήριο και ιδιαίτερα παράλληλα και σε σχέση με το χρόνο προετοιμασίας δαπανούν συνολικά για την προετοιμασία τους (μέσος χρόνος φροντιστηρίων & ιδιαίτερων μαθημάτων 21,4 μήνες επί 706,2 ευρώ το μήνα) 15.112,7 ευρώ. Αντίθετα αυτοί που κάνουν μόνο φροντιστήριο δαπανούν συνολικά (μέσος χρόνος φροντιστηρίων 26,4 μήνες επί το 367,1 το μήνα) 9.691,40 ευρώ κατά μέσο όρο σε όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας τους.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία θα μπορούσαμε να εκτιμήσουμε το κόστος προετοιμασίας μιας γενιάς, αυτής των εισαγωγικών του 2013 λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία της έρευνας που είναι το μέσο κόστος και ο χρόνος προετοιμασίας. Έτσι, η **μέση συνολική δαπάνη** προετοιμασίας ανά υποψήφιο για τις εισαγωγικές εξετάσεις ανέρχεται σε 11.015,75 ευρώ (σταθμισμένος μέσος όρος με βάση το είδος προετοιμασίας) ποσό το οποίο

πολλαπλασιαζόμενο με τους υποψηφίους των εισαγωγικών εξετάσεων το 2013 που ανέρχονταν σε **93.343** υποψηφίους (έχει αφαιρεθεί ένα ποσοστό 4% αυτών που δεν έκαναν ούτε φροντιστήριο ούτε ιδιαίτερα μαθήματα) προκύπτει το ποσό του **1.102,4 εκατομμυρίων** ευρώ που αποτελεί την συνολική ιδιωτική δαπάνη των γονέων για την προετοιμασία των παιδιών τους στη συγκεκριμένη γενιά του σχολικού έτους 2012-13 (ΕΚΠΑ, 2015).

Τέλος αξίζει να δούμε τα στοιχεία της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2015, που έχει δώσει στη δημοσιότητα το 2016 η Ελληνική Στατιστική Αρχή. Η έρευνα διενεργήθηκε σε δείγμα 6.150 ιδιωτικών νοικοκυριών στο σύνολο των περιοχών της χώρας και ενώ παρατηρούμε από το 2008 έως το 2015 μείωση της τάξεως του 27,4% της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών, στο αντίστοιχο πεδίο των εκπαιδευτικών δαπανών έχουμε αύξηση της τάξεως των 0,2 ποσοστιαίων μονάδων, γεγονός που μας κάνει να καταλάβουμε πως ακόμα και στην εποχή της κρίσης οι Έλληνες συνεχίζουν να επενδύουν στην εκπαίδευση.

Επειδή όμως το φαινόμενο της αυξημένης ζήτησης για ανωτάτη εκπαίδευση και κατ' επέκταση της αναζήτησης της όσο το δυνατόν καλύτερης προετοιμασίας μέσω της ιδιωτικής εκπαίδευσης αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο, στη συνέχεια θα παραθέσουμε σχετικές έρευνες που έχουν γίνει σε διάφορες χώρες προκειμένου να δούμε ομοιότητες και διαφορές σε σχέση με τα ελληνικά δεδομένα.

2.3. Έρευνες σε παγκόσμιο επίπεδο

Σε έρευνα που έγινε το 1994 σε 3898 οικογένειες στην Τουρκία σχετικά με τις ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση ανά νοικοκυριό, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ένα πολύ σημαντικό ποσοστό των νοικοκυριών (80%-87%) κατανέμουν έως και 15% των μηνιαίων τους δαπανών σε έξοδα για την ιδιωτική διδασκαλία των παιδιών τους (Tansel & Bircan, 2005). Στην ίδια έρευνα τα πορίσματα έδειξαν ότι νοικοκυριά με υψηλά εισοδήματα και υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο γονέων (με μεγαλύτερο αντίκτυπο το εκπαιδευτικό επίπεδο της μητέρας), διαθέτουν μεγαλύτερο μέρος των εισοδημάτων τους

στην ιδιωτική εκπαίδευση, την οποία μάλιστα δεν την κατατάσσουν στις ανάγκες ενός νοικοκυριού αλλά ούτε και στις πολυτέλειες. Εάν εργάζεται η μητέρα δεν φαίνεται να επηρεάζει το επίπεδο των ιδιωτικών δαπανών αλλά οι μητέρες που μεγαλώνουν μόνες τα παιδιά τους κατά συνέπεια αποτελούν την κεφαλή του σπιτιού, είναι ένας παράγοντας που οδηγεί σε αύξηση των δαπανών για ιδιωτική εκπαίδευση. Επίσης οι συγκεκριμένες δαπάνες αυξάνονται όσο μειώνεται η ηλικία της κεφαλής του σπιτιού και μειώνονται όσο αυξάνεται ο αριθμός των παιδιών της οικογένειας. Τέλος οι ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση είναι υψηλότερες στις αστικές παρά στις αγροτικές περιοχές.

Η έρευνα των Eliophotou και Pashourtidou που έγινε σε δείγμα 551 φοιτητών του Πανεπιστημίου της Κύπρου το 2017, έδειξε ότι το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο των γονέων επηρεάζει θετικά και σημαντικά τις επιδόσεις των παιδιών για την είσοδό τους στο πανεπιστήμιο, καθώς γονείς με υψηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο διαθέτουν περισσότερα χρήματα σε ιδιωτικά μαθήματα και τα παιδιά τους προπαρασκευάζονται περισσότερες ώρες την εβδομάδα. Η έρευνα επίσης έδειξε ότι όταν ο χρόνος των ιδιωτικών μαθημάτων ποικίλει μεταξύ 0-10 ωρών την εβδομάδα δεν φαίνεται να επηρεάζει τις επιδόσεις, ενώ όταν οι ώρες των προπαρασκευαστικών μαθημάτων είναι πάνω από 10 την εβδομάδα φαίνεται να συνδέονται με τις καλύτερες επιδόσεις για την εισαγωγή στο πανεπιστήμιο.

Στη μελέτη που παρουσιάζει ο Bray (2007), αποτυπώνεται η κλίμακα της ιδιωτικής συμπληρωματικής διδασκαλίας και πως αυτή ποικίλει σε διαφορετικές κοινωνίες ανάλογα τον πολιτισμό, τη φύση του κύριου εκπαιδευτικού συστήματος και τις δομές της οικονομίας. Μέσω πολλών ερευνών που παρατίθενται, παρουσιάζονται οι ιδιωτικές δαπάνες σε πολλές χώρες προκειμένου να αποκτηθεί μια εικόνα των ποσών που δαπανώνται σε αυτόν τον τομέα. Στην Ιαπωνία η ιδιωτική διδασκαλία είχε ετήσια έσοδα στα μέσα της δεκαετίας του 1990 ισοδύναμα με 14.000 εκατομμύρια δολάρια. Στη Σιγκαπούρη (σε πληθυσμό 3 εκατομμυρίων σε σχέση με τα 125 εκατομμύρια της Ιαπωνίας), τα νοικοκυριά που ερευνήθηκαν το 1992 βρέθηκε ότι ξοδεύουν

200 εκατομμύρια δολάρια σε ιδιωτική διδασκαλία. Στην Αίγυπτο σε έρευνα του 1994 εκτιμάται ότι στην ιδιωτική εκπαίδευση δαπανάται το 20% των συνολικών εξόδων του νοικοκυριού. Βέβαια, όπως επισημαίνεται παρακάτω, ούτε όλοι οι μαθητές, ακόμη και σε συγκεκριμένες περιοχές, λαμβάνουν ιδιωτική εκπαίδευση, ούτε με την ίδια διάρκεια. Σίγουρα όμως λαμβάνουν περισσότερη όταν πρόκειται να λάβουν μέρος σε εξετάσεις.

Σε νεότερη μελέτη ο Bray το 2011, τονίζει την ιδιαίτερη σημασία των εισαγωγικών εξετάσεων για τα περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα, εφόσον αυτές φαίνεται να καθορίζουν τα μελλοντικά μονοπάτια των μαθητών και την αναπόφευκτη κατά συνέπεια ανάπτυξη της ιδιωτικής διδασκαλίας σε πολλά κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία έχει γίνει μεγάλη επιχείρηση, με τις οικογένειες να ξοδεύουν εκατομμύρια σε αυτήν ώστε να εξασφαλίσουν επαρκείς επιδόσεις στις εξετάσεις. Αξίζει να αναφερθούν τα ποσοστά των μαθητών που λαμβάνουν ιδιωτική διδασκαλία στην χώρας της Ευρώπης. Στη Γερμανία το ποσοστό ανέρχεται στο 14,8%, στην Αυστρία στο 20%, στην Αγγλία στο 27%, στη Γαλλία στο 33%, στην Ισπανία στο 58,9% και στις πρώτες θέσεις η Ελλάδα με ποσοστό 80% και η Κύπρος με ποσοστό 86,4% (Bray, 2011).

Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία της έρευνας

3.1. Εισαγωγή

Σ' αυτό το κεφάλαιο αναλύεται η ερευνητική μέθοδος που έχει ακολουθηθεί για την παρούσα έρευνα. Στην πρώτη ενότητα καθορίζεται ο σκοπός και διατυπώνονται τα ερευνητικά ερωτήματα που πρόκειται να διερευνηθούν. Στη συνέχεια, στη δεύτερη ενότητα, γίνεται λεπτομερής παρουσίαση της μεθοδολογικής πορείας που ακολουθήθηκε κατά τη διάρκεια της έρευνας και ο λόγος που αυτή επιλέχθηκε.

Στην τρίτη ενότητα, παρουσιάζεται το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων. Γίνεται λεπτομερής περιγραφή της δομής του και παρουσίαση των βημάτων που ακολουθήθηκαν για την κατασκευή του. Τέλος στην τέταρτη ενότητα παρουσιάζεται αναλυτικά το δείγμα μας και πιο συγκεκριμένα παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα και ο τρόπος επιλογής του δείγματος και το μέγεθος του.

3.2. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση του ύψους των δαπανών της ελληνικής οικογένειας για την προετοιμασία των παιδιών της για τις εισαγωγικές εξετάσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των παραγόντων από τους οποίους επηρεάζεται αυτό το ύψος, καθώς και η σύνδεσή του με τα αποτελέσματα στις εισαγωγικές εξετάσεις. Τα ερευνητικά ερωτήματα που προέκυψαν είναι τα εξής:

- 1) Ποιο είναι το ύψος της δαπάνης που καταβάλλει η ελληνική οικογένεια για την προετοιμασία των παιδιών της για τις εισαγωγικές εξετάσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης;
- 2) Ποιοι παράγοντες συναφείς με το κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο, τις αντιλήψεις των γονιών για την εκπαίδευση αλλά και τη δομή της οικογένειας παίζουν ρόλο στο ύψος της δαπάνης για την προετοιμασία για τις εισαγωγικές εξετάσεις;

- 3) Πως συσχετίζεται το ύψος της δαπάνης με το βαθμό επιτυχίας στις εισαγωγικές εξετάσεις;

3.3. Μεθοδολογική προσέγγιση

Για την παρούσα μελέτη επιλέχθηκε η ποσοτική έρευνα ως καλύτερη μέθοδος για την εύρεση σχέσεων μεταξύ διαφόρων παραγόντων που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι η σχέση μεταξύ του κόστους της προετοιμασίας των παιδιών για τις πανελλαδικές εξετάσεις και των παραγόντων που επηρεάζουν αυτό το κόστος. Η συγκεκριμένη μελέτη αποτελεί μια δειγματοληπτική έρευνα και η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσω της χορήγησης ερωτηματολογίου. Η επιλογή της μεθόδου αυτής βασίζεται στο γεγονός ότι πρόκειται για πρακτική η οποία ενδείκνυται για την συγκέντρωση στοιχείων από ένα μεγάλο πληθυσμό (Χαλικιάς, Μανωλέσου, Λάλου, 2015) και στη συνέχεια τα αποτελέσματα από αυτό το δείγμα μας επιτρέπουν να οδηγηθούμε σε γενικεύσεις για τον ευρύτερο πληθυσμό. Επίσης το ερωτηματολόγιο αποτελεί ένα ερευνητικό εργαλείο που συνίσταται ιδιαίτερα για τις κοινωνικές επιστήμες λόγω της ευκολίας της ανάλυσης των δεδομένων που προκύπτουν, αλλά και την ευκολία εξαγωγής συμπερασμάτων.

Η μέθοδος αυτή επιλέχθηκε διότι παρέχει στον ερευνητή αρκετά πλεονεκτήματα, όπως τη δυνατότητα να ερευνώνται ζητήματα που αφορούν μεγάλους πληθυσμούς, τα οποία δύσκολα διερευνώνται με άλλες μεθόδους, αλλά και λόγω του ότι οι απαντήσεις στις κλειστές ερωτήσεις που περιέχουν τα ερωτηματολόγια, είναι εύκολες και στην επεξεργασία και στην εξαγωγή των συμπερασμάτων (Χαλικιάς, Μανωλέσου, Λάλου, 2015).

Εκτός όμως από τα πλεονεκτήματα των ποσοτικών μεθόδων έρευνας υπάρχουν και κάποια μειονεκτήματα που χαρακτηρίζουν τις συγκεκριμένες μεθόδους. Ενδεικτικά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι επικεντρώνονται σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του αντικειμένου που μελετούν, με αποτέλεσμα να χάνονται πληροφορίες που θα μπορούσαν να ανιχνευθούν. Επίσης αν γίνει κάποιο λάθος στον αρχικό σχεδιασμό του ερωτηματολογίου, αυτό δεν μπορεί να διορθωθεί και θα επηρεάσει και τα αποτελέσματά μας. Βέβαια οι

συγκεκριμένες δυσκολίες δεν είναι απαγορευτικές για τη χρήση τους, αλλά πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό της έρευνας, όπως και λήφθηκαν κατά το σχεδιασμό της παρούσης.

Στην επόμενη ενότητα θα γίνει αναλυτική περιγραφή της δομής του ερευνητικού εργαλείου που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων και στη συνέχεια λεπτομερής παρουσίαση των ερωτημάτων που τέθηκαν μέσω του ερωτηματολογίου, όπως και το σκοπό της κάθε ερώτησης και το τι μετρά κάθε μία από αυτές.

3.4. Ερευνητικό εργαλείο

Προκειμένου να διερευνηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα, συντάχθηκε ερωτηματολόγιο το οποίο βασίστηκε στο θεωρητικό πλαίσιο που παρουσιάστηκε στο πρώτο κεφάλαιο αυτής της εργασίας. Το ερωτηματολόγιο απευθύνεται στους γονείς παιδιών που συμμετείχαν τα τελευταία 3 χρόνια στις πανελλαδικές εξετάσεις για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και περιλαμβάνει 21 ερωτήματα με τα οποία έγινε προσπάθεια να ερευνηθούν οι θεματικοί άξονες που μας ενδιαφέρουν για την έρευνά μας και πιο συγκεκριμένα:

Με τις ερωτήσεις 1 και 2 συλλέγονται πληροφορίες σχετικά με τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων και συγκεκριμένα το φύλο και την ηλικία τους. Στη συνέχεια με το ερώτημα 3 και τα ερωτήματα 8 έως και 11 επιχειρείται να διασαφηνιστεί η δομή της οικογένειας. Οι ερωτώμενοι καλούνται να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικά με την οικογενειακή τους κατάσταση, τον αριθμό των παιδιών που έχουν, το φύλο αυτών, αλλά και τη σειρά στην οικογένεια του παιδιού που έδωσε πανελλαδικές εξετάσεις.

Με τις ερωτήσεις 4 έως και 7 διερευνάται η κοινωνικοοικονομική κατάσταση των γονέων. Οι γονείς ερωτώνται σχετικά με το επάγγελμά τους, το επίπεδο της εκπαίδευσής τους και το μηνιαίο καθαρό οικογενειακό τους εισόδημα. Οι ερωτήσεις 12 και 13 έχουν στόχο να διερευνηθούν την αξία που αποδίδουν οι γονείς στην εκπαίδευση των παιδιών τους. Στη συνέχεια με τις ερωτήσεις 14 έως και 18 ερευνάται αν υπήρχε εξωσχολική βοήθεια για την

προετοιμασία για τις πανελλαδικές εξετάσεις και το είδος της, το διάστημα αυτής της προετοιμασίας, το κόστος της και τέλος εκτίμηση από τους γονείς του πόσο απαραίτητη ήταν αυτή η εξωσχολική βοήθεια.

Με τις ερωτήσεις 19 και 20 προσπαθεί να γίνει μια αποτίμηση των αποτελεσμάτων της εξωσχολικής προετοιμασίας των παιδιών για τη συμμετοχή τους στις πανελλαδικές εξετάσεις, μέσω των ερωτήσεων αν εισήχθησαν σε κάποιο τμήμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ποια επιλογή αποτελούσε αυτό το τμήμα στο μηχανογραφικό τους δελτίο. Τέλος η 21 ερώτηση έχει ως στόχο να αποκτήσουμε μια πληρέστερη εικόνα των σχολικών επιδόσεων των παιδιών κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ρωτώντας τους γονείς για το μέσο όρο του απολυτηρίου του παιδιού τους στο γυμνάσιο και το λύκειο.

Στις ερωτήσεις που αναφέρονται στο φύλο, στην οικογενειακή κατάσταση, στην επαγγελματική κατηγορία, στα στοιχεία που θεωρούν οι γονείς ότι εξασφαλίζει η τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο είδος της εξωσχολικής προετοιμασίας που έλαβαν τα παιδιά (ερωτήματα 1,3,4,5,8,13,14 και 19), χρησιμοποιήθηκε ονομαστική κλίμακα, καθώς η κατάταξη των ερωτηθέντων γίνεται σε σαφείς και διακριτές μεταξύ τους κατηγορίες. Στα ερωτήματα που αναφέρονται στην ηλικία, στο επίπεδο μόρφωσης των γονέων, στο ύψος του οικογενειακού εισοδήματος, στην ηλικία των άλλων παιδιών της οικογένειας, στον αριθμό των ετών που τα παιδιά έλαβαν εξωσχολική βοήθεια, στη σειρά προτίμησης που είχε στο μηχανογραφικό τους το Τμήμα στο οποίο εισήχθησαν και στο βαθμό του απολυτηρίου τους (ερωτήματα 2,6,7,10,11,15,20 και 21), χρησιμοποιήθηκε διατακτική κλίμακα, καθώς μετρώνται δεδομένα τα οποία μπορούν να μπουν σε μια διάταξη (από ανώτερη σε κατώτερη), χωρίς να υπάρχουν μεταξύ τους ίσα διαστήματα. Για την μέτρηση της σημαντικότητας που αποδίδουν οι γονείς στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, της συμβολής της εξωσχολικής βοήθειας για τη συμμετοχή των παιδιών στις πανελλαδικές εξετάσεις και τους μήνες που διήρκεσε αυτή η προετοιμασία (ερωτήματα 12,17 και 18), χρησιμοποιήθηκε διαστημική κλίμακα, καθώς με αυτήν αποτυπώνονται δεδομένα που ικανοποιούν την

ιδιότητα της διάταξης χωρίς να υπάρχουν αναλογικές σχέσεις μεταξύ τους. Τέλος για τον αριθμό των παιδιών της οικογένειας και το ποσό που κοστίζει κάθε μήνα η εξωσχολική προετοιμασία για τις εισαγωγικές εξετάσεις (ερωτήματα 9 και 16), χρησιμοποιήθηκε αναλογική κλίμακα που μετρά αριθμητικά δεδομένα. Το πλήρες ερωτηματολόγιο παρουσιάζεται στο Παράρτημα Γ στο τέλος της παρούσας εργασίας.

Στη συνέχεια θα γίνει αναλυτική παρουσίαση του δείγματος και συγκεκριμένα θα αναφερθούμε στα χαρακτηριστικά των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα, στο μέγεθος του δείγματος αλλά και στον τρόπο επιλογής του.

3.5. Δείγμα

Στην έρευνά μας «αντικειμενικός πληθυσμός», δηλαδή ο πληθυσμός για τον οποίο επιθυμούμε να εξαγάγουμε κάποια συμπεράσματα (Παπαγεωργίου, 2015), είναι το σύνολο των γονέων με παιδιά που έλαβαν μέρος στις πανελλαδικές εξετάσεις για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα τελευταία 3 χρόνια. Ο «υπό μελέτη πληθυσμός» ή Δείγμα, είναι το σύνολο των μελών στο οποίο βασιζόμαστε προκειμένου να υλοποιήσουμε τη δειγματοληπτική έρευνα (Παπαγεωργίου, 2015). Το δείγμα μας λοιπόν αναζητήθηκε ανάμεσα σε γονείς που έδωσαν τα παιδιά τους πανελλαδικές τα τελευταία 3 χρόνια και η δειγματοληψία μας έγινε με τη μέθοδο της Χιονοστιβάδας. Μοιράστηκαν αρχικά ερωτηματολόγια σε 35 γονείς που κατοικούν στο νομό Αττικής και πιο συγκεκριμένα στους Δήμους Κορυδαλλού, Νίκαιας, Πειραιά και Γαλασίου, οι οποίοι πληρούσαν τις προϋποθέσεις και αυτοί στη συνέχεια, υπέδειξαν άλλους γονείς ενισχύοντας έτσι το δείγμα μας.

Τα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν σε έντυπη μορφή αλλά και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και το αποτέλεσμα αυτής της δειγματοληψίας υπήρξε η συλλογή δείγματος 103 ερωτηματολογίων.

Κεφάλαιο 4: Αποτελέσματα της έρευνας

4.1. Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την στατιστική ανάλυση του δείγματος που συμμετείχε στην έρευνα. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων παρατίθεται με τη σειρά της δομής του ερωτηματολογίου. Στην πρώτη ενότητα παρουσιάζονται τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος όπως το φύλο και η ηλικία των ερωτηθέντων, η οικογενειακή τους κατάσταση, η επαγγελματική κατηγορία στην οποία ανήκουν, το μορφωτικό τους επίπεδο, το μηνιαίο οικογενειακό τους εισόδημα και ο αριθμός των παιδιών της οικογένειας.

Στη δεύτερη ενότητα παρουσιάζονται οι απόψεις των γονέων για το ρόλο της ανώτατης εκπαίδευσης, η σημασία που αποδίδουν στην ολοκλήρωσή της αλλά και οι εξασφαλίσεις που θεωρούν ότι παρέχει στα παιδιά τους.

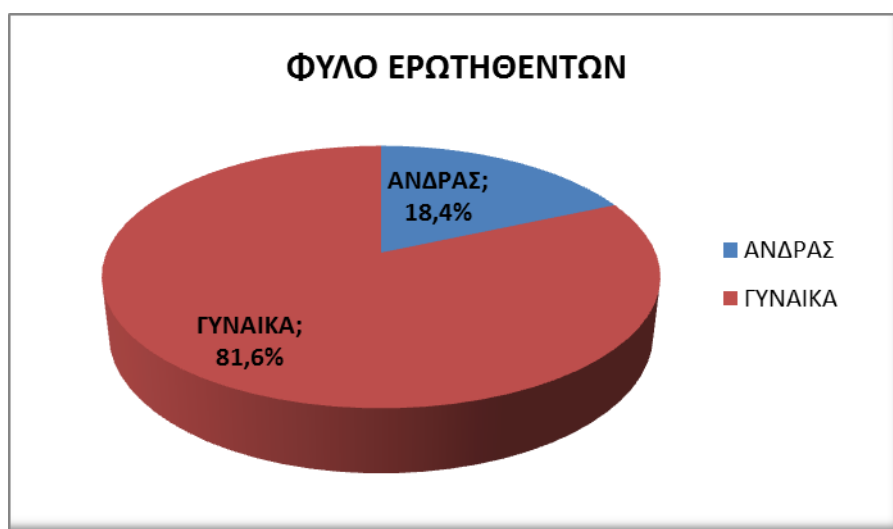
Στην τρίτη ενότητα παρουσιάζεται το είδος της εξωσχολικής βοήθειας που παρείχαν οι γονείς στα παιδιά τους, η χρονική διάρκεια που την παρείχαν και το κόστος αυτής. Στη συνέχεια, αποτυπώνεται σύμφωνα με τις απόψεις των γονέων, η συμβολή αυτής της προετοιμασίας των παιδιών για τις εξετάσεις εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και τα αποτελέσματά της, μέσω της επιτυχίας τους ή όχι να εισαχθούν σε κάποια σχολή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από τις πρώτες προτιμήσεις τους.

Τέλος στην τέταρτη ενότητα, στα πλαίσια της διερεύνησης των ερευνητικών μας ερωτημάτων, παρουσιάζονται οι συσχετίσεις του ύψους της δαπάνης προετοιμασίας για τις εισαγωγικές εξετάσεις με διάφορους παράγοντες, όπως αναδείχθηκαν μέσω της έρευνας.

4.2. Δημογραφικά στοιχεία του δείγματος

Προκειμένου να διερευνηθεί το ύψους των δαπανών της ελληνικής οικογένειας για την προετοιμασία των παιδιών της για τις εξετάσεις εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα ερωτηματολόγια δόθηκαν σε γονείς που είχαν τουλάχιστον ένα παιδί που έλαβε μέρος στις πανελλαδικές εξετάσεις τα

τελευταία 3 χρόνια. Από τους γονείς που απάντησαν στην έρευνα μας το 18,4% ήταν άνδρες και το 81,6% γυναίκες (Σχήμα 1).

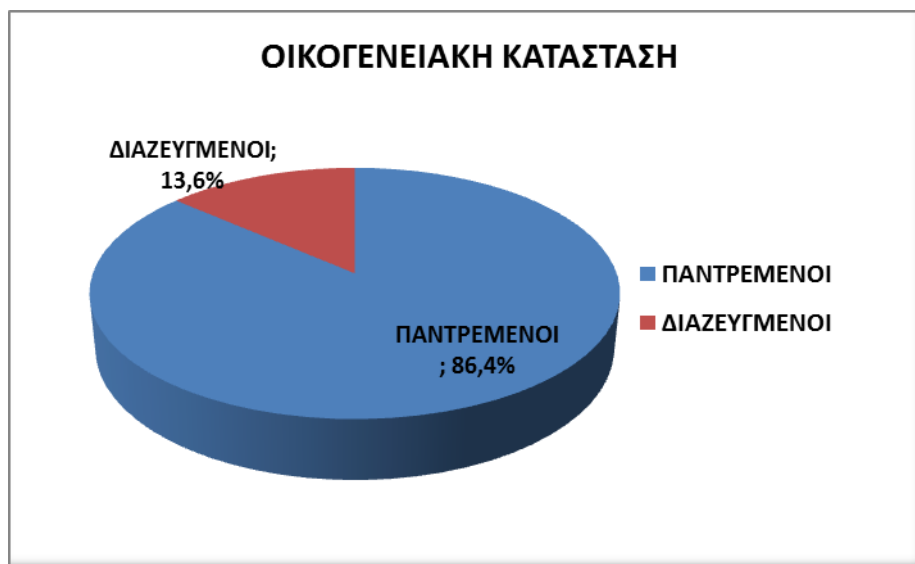
Σχήμα 1

Ένα πολύ μικρό ποσοστό των γονέων, που κυμάνθηκε στο 1% για τους άνδρες και 3,9% για τις γυναίκες είχαν ηλικία 31-40 ετών. Μεταξύ 41-50 ετών ήταν το 22,3% των ανδρών και το 56,3% των γυναικών, ενώ μεταξύ 51-60 ετών αυξάνεται και άλλο το ποσοστό των ανδρών, που φτάνει το 35,9% και αρχίζει να μειώνεται το ποσοστό των γυναικών το οποίο κυμαίνεται στο 32%. Τέλος από 61 ετών και άνω το ποσοστό των γονέων πέφτει στο 1,9% για τους άνδρες και μόλις στο 1% για τις γυναίκες (Πίνακας 1).

Πίνακας 1: Ηλικιακή κατανομή των γονέων του δείγματος ανά φύλο

Ηλικία	Πατέρας	Μητέρα
31-40	1,0%	3,9%
41-50	22,3%	56,3%
51-60	35,9%	32,0%
61 και άνω	1,9%	1,0%
Δ/Α	38,8%	6,8%

Στη συνέχεια, σύμφωνα με τις απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο, το 86,4% των ερωτηθέντων ήταν παντρεμένοι ενώ το 13,6% ήταν διαζευγμένοι (Σχήμα 2).

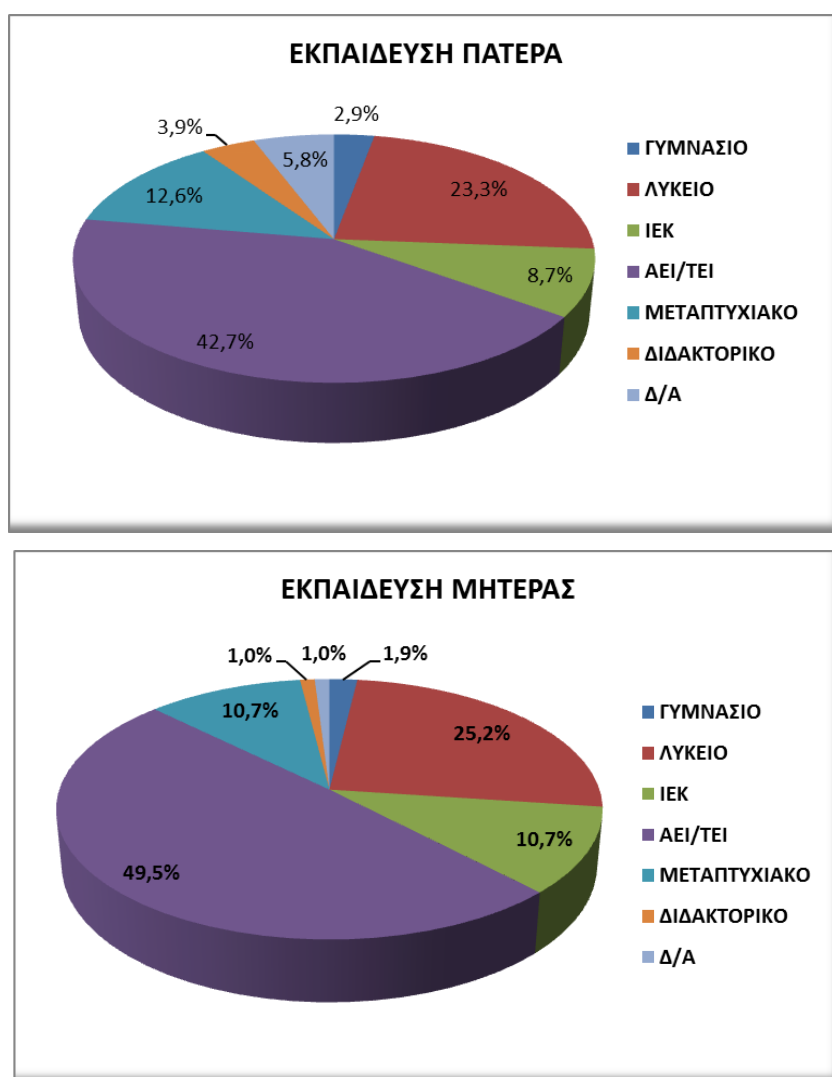
Σχήμα 2

Όσον αφορά τις επαγγελματικές κατηγορίες στις οποίες ανήκαν οι γονείς, το 26,2% των πατέρων και το 39,8% των μητέρων δήλωσαν δημόσιοι υπάλληλοι πλήρους απασχόλησης, με επιπλέον 1% σε κάθε κατηγορία να δηλώνουν δημόσιοι υπάλληλοι μερικής απασχόλησης. Το 23,3% των πατέρων ήταν ιδιωτικοί υπάλληλοι πλήρους απασχόλησης ενώ το 2,9% ιδιωτικοί υπάλληλοι μερικής απασχόλησης, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για τις μητέρες είναι 21,4% και 6,8%. Ελεύθεροι επαγγελματίες δήλωσαν το 31,1% των πατέρων ενώ μόλις το 10,7% των μητέρων και ένα ποσοστό 9,7% συνταξιούχων πατέρων με μόλις 1,9% συνταξιούχων μητέρων. Τέλος ένα 8,7% των μητέρων δηλώνει οικιακά ενώ 7,8% είναι άνεργες (Πίνακας 2).

Πίνακας 2: Επαγγελματικές κατηγορίες γονέων

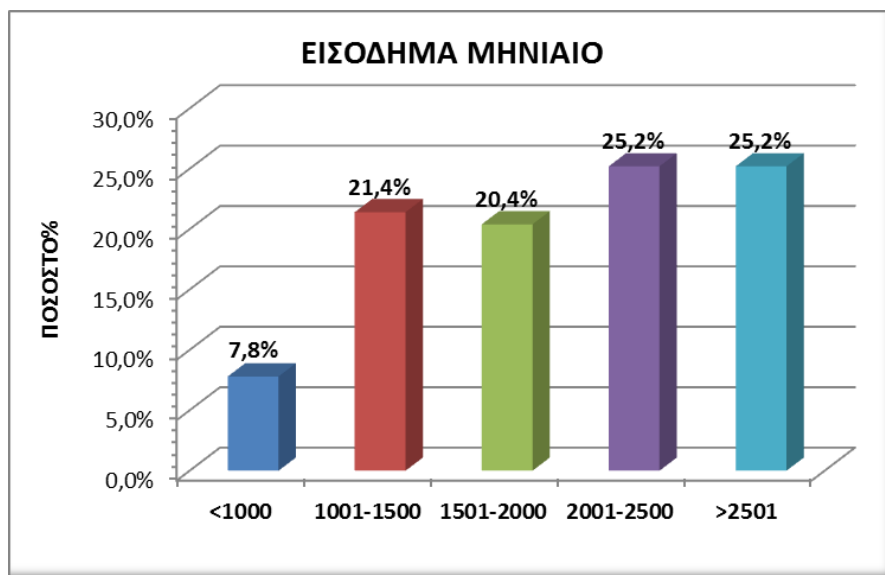
Επάγγελμα	Πατέρας	Μητέρα
Δ. Υπάλληλος	26,2%	39,8%
Δ. Υπάλληλος Μερικής Απασχόλησης	1,0%	1,0%
Ι. Υπάλληλος	23,3%	21,4%
Ι. Υπάλληλος Μερικής Απασχόλησης	2,9%	6,8%
Ελεύθερος Επαγγελματίας	31,1%	10,7%
Οικιακά		8,7%
Συνταξιούχος	9,7%	1,9%
Άνεργος		7,8%

Με την επόμενη ερώτηση διερευνήθηκε η μόρφωση των γονέων και τα στατιστικά έδειξαν το 2,9% και το 1,9% των πατέρων και των μητέρων αντίστοιχα να είναι απόφοιτοι γυμνασίου, το 23,3% και το 25,2% αντίστοιχα απόφοιτοι λυκείου και το 8,7% των ανδρών και το 10,7% των γυναικών και είναι απόφοιτοι ΙΕΚ. Ανώτερες σπουδές έχουν ως απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ το 42,7% των πατέρων και το 49,5% των μητέρων, ενώ κάτοχοι μεταπτυχιακού δηλώνουν το 12,6% και το 10,7% αντίστοιχα. Τέλος κάτοχοι διδακτορικού είναι το 3,9% των ανδρών και το 1% των γυναικών. Παρατηρούμε ότι τα ποσοστά της εκπαίδευσης των μητέρων είναι υψηλότερα έως και την κατηγορία του Πτυχίου Ανώτατης ή Ανώτερης Σχολής και είναι χαμηλότερα στους κατόχους Μεταπτυχιακών και Διδακτορικών τίτλων σπουδών (Σχήμα 4).

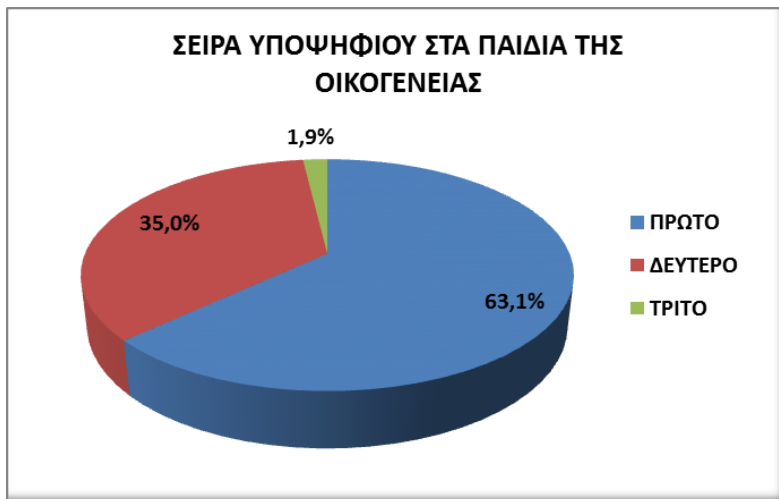
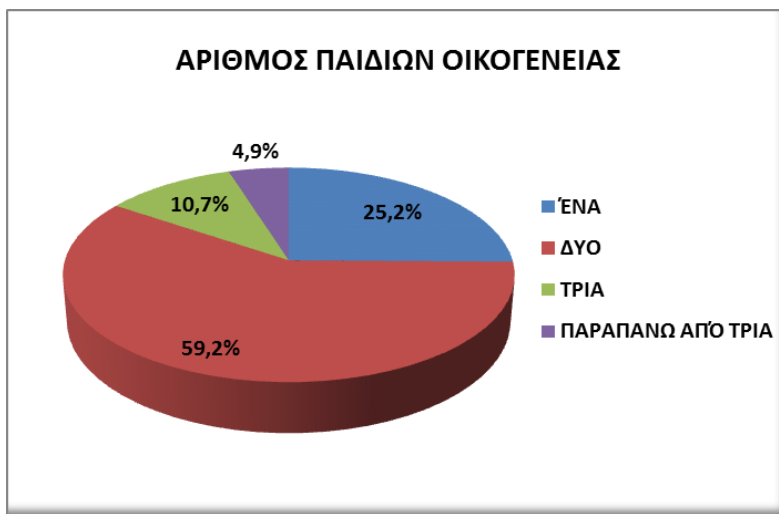
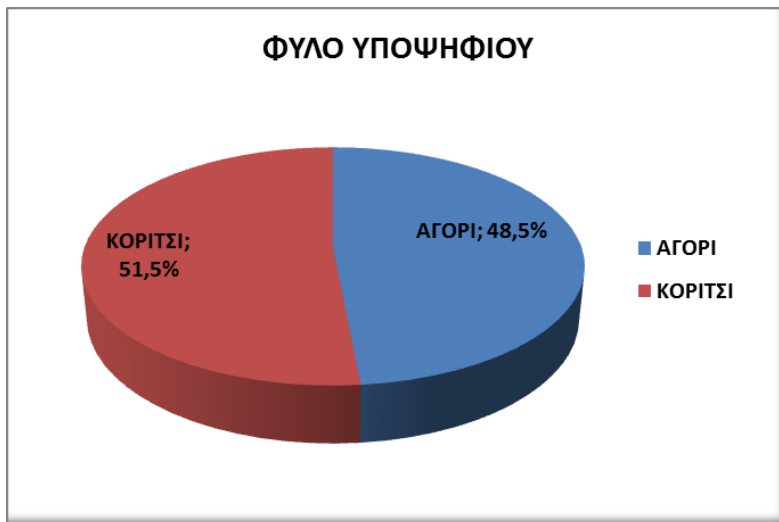
Σχήμα 4

Σχετικά με το καθαρό μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα των ερωτηθέντων, το 29,2% δήλωσε ότι ανήκει στην κατηγορία κάτω των 1500€ το μήνα, το 45,6% ότι ανήκει στην κατηγορία από 1501-2500€ το μήνα και το 25,2% ότι ανήκει στην κατηγορία από 2501€ το μήνα και άνω (Σχήμα 5).

Σχήμα 5

Αναφορικά με το φύλο των παιδιών του δείγματος που έλαβαν μέρος στις εξετάσεις το 48,5% ήταν αγόρια και το 51,5% κορίτσια. Το 25,2% των οικογενειών του συμμετείχαν στην έρευνα είχαν 1 παιδί, η πλειοψηφία που αποτέλεσε το 59,2% είχε 2 παιδιά, το 10,7% είχε 3 παιδιά και ένα μικρό ποσοστό της τάξεως του 4,9% είχε παραπάνω από 3 παιδιά. Το 63,1% των υποψηφίων του δείγματος ήταν το πρώτο παιδί της οικογένειας που συμμετείχε στις πανελλαδικές εξετάσεις, το 35% ήταν το δεύτερο παιδί της οικογένειας που συμμετείχε στις πανελλαδικές εξετάσεις και το 1,9% ήταν το τρίτο παιδί (Σχήμα 6).

Σχήμα 6

4.3. Απόψεις των γονέων για το ρόλο της ανώτατης εκπαίδευσης

Όσον αφορά το ερώτημα του πόσο σημαντικό θεωρούν οι γονείς για την επιτυχία του παιδιού στη ζωή την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, περισσότεροι από τους μισούς και συγκεκριμένα το 56,3%, θεωρούν ότι είναι Πάρα Πολύ Σημαντικό βαθμολογώντας με 10 (σε κλίμακα από 1-10 με το 1 να σημαίνει Καθόλου Σημαντικό και το 10 Πάρα Πολύ Σημαντικό). Το 38,8% βαθμολόγησε με 8 και 9 δείχνοντας ότι το θεωρούν Πολύ Σημαντικό, ενώ από 5 έως 7 βαθμολόγησε μόνο το 4,9%. Είναι χαρακτηριστικό ότι από 5 και κάτω δεν βαθμολόγησε κανείς. Με βάση τα παραπάνω στοιχεία στο συγκεκριμένο ερώτημα ο μέσος όρος των απαντήσεων κυμάνθηκε στο 9,21 και η Τυπική Απόκλιση στο 1,09 (Πίνακας 3).

Πίνακας 3: Σημασία Ολοκλήρωσης Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σύμφωνα με τους Γονείς (Κλίμακα 1-10 με το 1 να σημαίνει Καθόλου Σημαντικό και το 10 Πάρα Πολύ Σημαντικό)

Πλήθος ερωτηθέντων	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μ.Ο.	Τυπική Απόκλιση
103	5	10	9,21	1,091

Πέρα από τη γενικότερη σημασία που αποδίδουν οι γονείς στην ολοκλήρωση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για τα παιδιά τους, πιο συγκεκριμένα βρέθηκε ότι το 58,3% των γονέων, θεωρούν ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση εξασφαλίζει στα παιδιά τους Μόρφωση και Ευρύτερη Παιδεία, ενώ το 37,9% θεωρεί ως πιο σημαντικό στοιχείο το ότι εξασφαλίζει καλύτερη Επαγγελματική Αποκατάσταση και Εξέλιξη. Μόνο το 2,9% θεωρεί ως σημαντικότερο στοιχείο το ότι εξασφαλίζει Οικονομική Άνεση και μόλις 1% ότι εξασφαλίζει Κοινωνική Καταξίωση (Σχήμα 7).

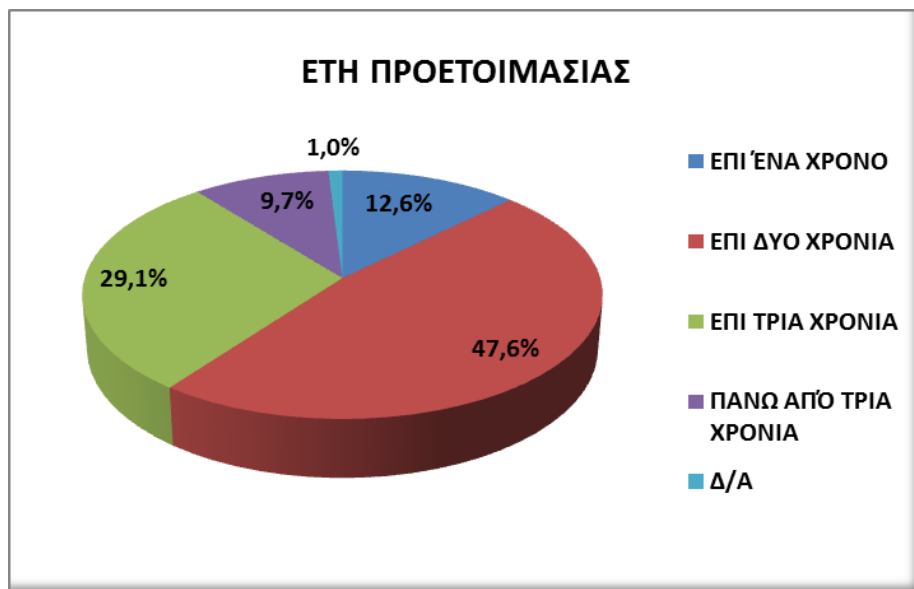
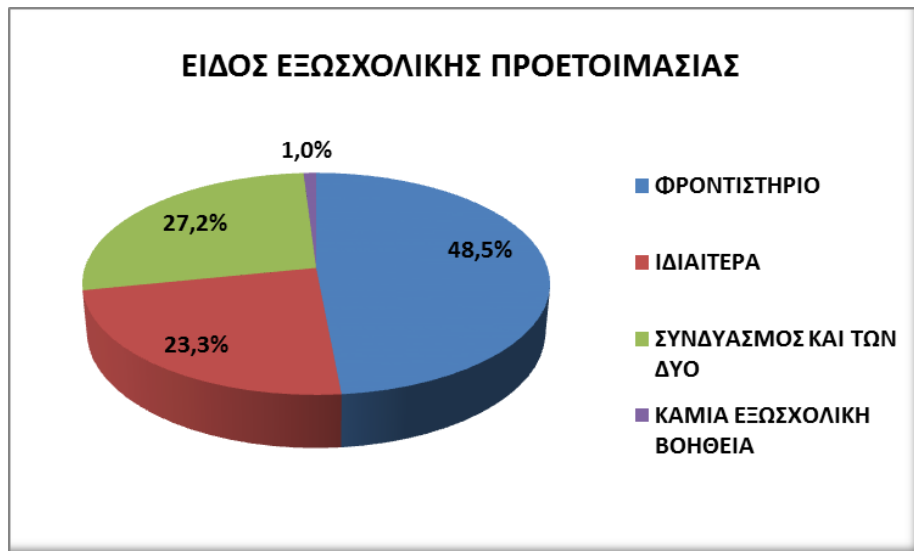

Σχήμα 7

4.4. Η εξωσχολική βοήθεια που παρέχουν οι γονείς στα παιδιά τους για τις εισαγωγικές εξετάσεις

Για το είδος της εξωσχολικής προετοιμασίας των παιδιών για τη συμμετοχή τους στις πανελλαδικές εξετάσεις, το 48,5% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι παρακολουθούν μαθήματα σε φροντιστήριο, το 23,3% ότι κάνει ιδιαίτερα μαθήματα και το 27,2% συνδυασμό και των δύο. Μόνο το 1% απάντησε ότι δεν είχε καμιά εξωσχολική βοήθεια.

Ως προς την χρονική διάρκεια της εξωσχολικής βοήθειας το 12,6% των ερωτηθέντων που απάντησαν ότι έλαβαν εξωσχολική βοήθεια απάντησαν ότι την παρείχαν στα παιδιά τους μόνο για ένα χρόνο, το 47,6% ότι την παρείχαν για δύο χρόνια, το 29,1% για τρία χρόνια και το 9,7% για παραπάνω από τρία χρόνια (Σχήμα 8).

Σχήμα 8

Με βάση τα συγκεκριμένα στοιχεία ο μέσος όρος των ετών εξωσχολικής βοήθειας κυμάνθηκε στα 2,34 έτη και η Τυπική Απόκλιση στο 0,86 (Πίνακας 4).

Πίνακας 4: Έτη που οι υποψήφιοι έλαβαν εξωσχολική βοήθεια

Πλήθος ερωτηθέντων	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μ.Ο.	Τυπική Απόκλιση
103	0	4	2,34	0,86

Όσον αφορά το μηνιαίο κόστος για τον τελευταίο χρόνο της εξωσχολικής προετοιμασίας πριν τη συμμετοχή των παιδιών στις εξετάσεις για την εισαγωγή

στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η έρευνά μας έδειξε πως ο Μέσος όρος κυμάνθηκε στα 577,4€, με το διάμεσο στα 470€ και τυπική απόκλιση 368,9€. Σχετικά με τους μήνες προετοιμασίας, πάντα αναφερόμενοι στο τελευταίο έτος πριν τις εξετάσεις ο Μέσος όρος κυμάνθηκε στους 10,2 μήνες (Πίνακας 5).

Πίνακας 5: Μηνιαίο κόστος και μήνες προετοιμασίας

	Πλήθος	Μ.Ο.	Διάμεσος	Τυπική Απόκλιση
Μηνιαίο κόστος (€)	103	577,4	470,00	368,9
Μήνες προετοιμασίας	103	10,2	10,00	1,8

Με βάση τα ανωτέρω στοιχεία και πολλαπλασιάζοντας το μέσο όρο του μηνιαίου κόστους με το μέσο όρο των μηνών προετοιμασίας τον τελευταίο χρόνο, έχουμε το μέσο ετήσιο κόστος. Συγκεκριμένα:

Μέσο ετήσιο κόστος προετοιμασίας

$$577,4 \times 10,2 = 5889,5\text{€}$$

Στη συνέχεια, κάνοντας την υπόθεση πως το κόστος παραμένει σταθερό κατά την διάρκεια των ετών προετοιμασίας, πολλαπλασιάζουμε το μέσο ετήσιο κόστος με τη μέση διάρκεια σε έτη προετοιμασίας, που ανέρχεται στα 2,34 έτη και έχουμε ένα μέσο συνολικό κόστος της εξωσχολικής προετοιμασίας των παιδιών για τη συμμετοχή στις εξετάσεις εισαγωγής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Μέσο συνολικό κόστος προετοιμασίας (για όλα τα έτη)

$$5889,5 \times 2,34 = 13781,4\text{€}$$

Άρα με τους ανωτέρω υπολογισμούς βλέπουμε ότι το μέσο κόστος για όλα τα έτη εξωσχολικής προετοιμασίας που επωμίζεται η ελληνική οικογένεια ανέρχεται στα 13781,4€.

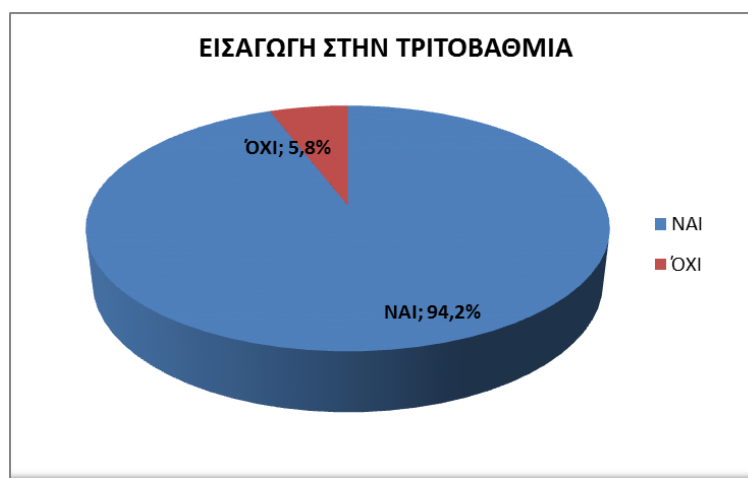
Η αποτίμηση της συμβολής του φροντιστηρίου ή/και των ιδιαίτερων μαθημάτων στην προετοιμασία για τις εξετάσεις από τους γονείς, μέσω

κλίμακας 1-10 με το 1 να σημαίνει Καθόλου Σημαντικό και το 10 Πάρα Πολύ Σημαντικό, έδωσε ως αποτέλεσμα ένα Μέσο όρο της τάξεως του 8,54, αποτυπώνοντας με αυτόν τον τρόπο πως οι γονείς θεωρούν πολύ σημαντική τη συμβολή της εξωσχολικής προετοιμασίας για την επιτυχία των παιδιών τους στις εξετάσεις εισαγωγής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Πίνακας 6)

Πίνακας 6: Συμβολή εξωσχολικής προετοιμασίας για εισαγωγή στην Τριτοβάθμια (Κλίμακα 1-10, με το 1 Καθόλου Σημαντικό και το 10 Πάρα Πολύ Σημαντικό)

Πλήθος ερωτηθέντων	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μ.Ο.	Τυπική Απόκλιση
103	1	10	8,54	1,75

Η αποτίμησή τους μάλιστα αυτή φαίνεται πως επιβεβαιώνεται σε κάποιο βαθμό και από τα αποτελέσματα που πέτυχαν τα παιδιά τους στις εισαγωγικές εξετάσεις. Συγκεκριμένα το 94,2% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι εισήχθη το παιδί τους σε κάποια σχολή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με ένα ποσοστό της τάξεως του 62,1% να έχουν εισαχθεί σε μία από τις τρεις πρώτες τους επιλογές, το 25,2% στην τέταρτη έως και έκτη επιλογή τους, το 5,8% στην έβδομη έως δέκατη επιλογή τους και το 1,9% σε κάποια κατώτερη επιλογή τους (Σχήματα 9 και 10).

Σχήμα 9

Σχήμα 10

Βέβαια η συμβολή του φροντιστηρίου ίσως υπερεκτιμάται από τους γονείς καθώς όπως προκύπτει από τους γενικούς μέσους όρους στο γυμνάσιο και το λύκειο των παιδιών του δείγματός μας, το 57,3% κυμάνθηκε σε βαθμούς πάνω από 18 στο γυμνάσιο με αντίστοιχο ποσοστό 48,5% για το λύκειο, το 27,2% κυμάνθηκε μεταξύ 16 και 18 για το γυμνάσιο και 35,9% για το λύκειο (Πίνακας 7).

Πίνακας 7: Βαθμός Απολυτηρίων υποψηφίων

	Γυμνάσιο	Λύκειο
Πάνω από 18	57,3%	48,5%
16 - 18	27,2%	35,9%
14-16	9,7%	13,7%
Κάτω από 14	0%	1,9%

4.5. Συσχετίσεις του ύψους της δαπάνης προετοιμασίας για τις εισαγωγικές εξετάσεις με διάφορους παράγοντες

Στο πλαίσιο της διερεύνησης του δεύτερου και του τρίτου ερευνητικού ερωτήματος της παρούσας μελέτης επιχειρήθηκε η διερεύνηση της συσχέτισης του ύψους της δαπάνης προετοιμασίας για τις εισαγωγικές εξετάσεις με παράγοντες συναφείς με το κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο, τις αντιλήψεις

των γονιών για την εκπαίδευση αλλά και τη δομή της οικογένειας καθώς και με το βαθμό επιτυχίας στις εξετάσεις αυτές.

Η διερεύνηση ύπαρξης τέτοιων συσχετίσεων έγινε με τη μέθοδο του χ τετράγωνο (χ^2) και σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 0.05. Προκειμένου να υλοποιηθεί ο εν λόγω έλεγχος πολλές μεταβλητές της έρευνας ανακωδικοποιήθηκαν σύμφωνα με τις προδιαγραφές που αναφέρονται στο Παράρτημα Α στο τέλος του κεφαλαίου.

Σε σχέση με τα χαρακτηριστικά της οικογένειας το μόνο που βρέθηκε να συσχετίζονται με στατιστικά σημαντικό τρόπο με το ύψος της δαπάνης για προετοιμασία για τις εισαγωγικές εξετάσεις είναι όπως άλλωστε είναι φυσικό το οικογενειακό εισόδημα ($\chi^2=7.69$, $df=1$, $p=0.006$), το οποίο όσο μεγαλύτερο είναι τόσο περισσότερο ξοδεύει η οικογένεια για προετοιμασία των παιδιών της για τις εξετάσεις (βλέπε σχετικούς Πίνακες στο Παράρτημα Β στο τέλος του κεφαλαίου). Επίσης βρέθηκε ότι το φροντιστήριο είναι πιο οικονομικός τρόπος προετοιμασίας σε σχέση με το συνδυασμό φροντιστηρίου και ιδιαίτερων μαθημάτων ή/και τα ιδιαίτερα μαθήματα μόνο ($\chi^2=36.14$, $df=1$, $p=0.000$).

Τέλος φαίνεται ότι οι γονείς που έχουν μεγαλύτερο αυτοπροσλαμβανόμενο βαθμό συμβολής της εξωσχολικής προετοιμασίας (όχι τον πραγματικό βαθμό συμβολής ο οποίος δεν δείχνει να έχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση με το ύψος της καταβαλλόμενης δαπάνης) στην εισαγωγή των παιδιών τους στην ανώτατη εκπαίδευση είναι και αυτοί που πληρώνουν περισσότερο στον τομέα αυτό ($\chi^2=4.66$, $df=1$, $p=0.03$). Ακόμα οι γονείς των καλύτερων μαθητών (με απολυτήριο πάνω από 18) πληρώνουν υψηλότερο κόστος για την εξωσχολική προετοιμασία των παιδιών τους σε σχέση με τους γονείς μαθητών πιο μέτριων επιδόσεων, στοιχείο που καταδεικνύει τον εξαιρετικά ανταγωνιστικό χαρακτήρα του συστήματος των εισαγωγικών εξετάσεων ($\chi^2=9.23$, $df=2$, $p=0.01$).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΑΝΑΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Για την συσχέτιση των μεταβλητών και την καλύτερη εξαγωγή συμπερασμάτων, έγινε ανακωδικοποίηση κάποιων μεταβλητών που κρίθηκε απαραίτητο, ως εξής:

1. Η ηλικία του πατέρα και η ηλικία της μητέρας χωρίστηκε σε δύο κατηγορίες. Από 31 έως και 50 ετών ονομάστηκαν γονείς «Νεαρότερης ηλικίας» και από 51 ετών και άνω, γονείς «Μεγαλύτερης ηλικίας».
2. Οι επαγγελματικές κατηγορίες των γονέων ανακωδικοποιήθηκαν σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη «Υψηλή Επαγγελματική Ομάδα», συμπεριέλαβε τους Ελεύθερους Επαγγελματίες. Η δεύτερη «Μεσαία Επαγγελματική Ομάδα» συμπεριέλαβε τους Δημόσιους και Ιδιωτικούς Υπαλλήλους Πλήρους Απασχόλησης, ενώ η Τρίτη «Χαμηλή Επαγγελματική Ομάδα» συμπεριέλαβε τους Δημόσιους και Ιδιωτικούς Υπαλλήλους Μερικής Απασχόλησης, τους Συνταξιούχους, τους Άνεργους και την ενασχόληση με τα Οικιακά.
3. Το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων ανακωδικοποιήθηκε σε «Χαμηλή Εκπαίδευση» η οποία συμπεριέλαβε το Δημοτικό, το Γυμνάσιο, το Λύκειο και το ΙΕΚ και σε «Υψηλή Εκπαίδευση» που συμπεριέλαβε τα ΑΕΙ/ΤΕΙ, το Μεταπτυχιακό και το Διδακτορικό.
4. Το μηνιαίο καθαρό οικογενειακό εισόδημα ανακωδικοποιήθηκε σε «Χαμηλό εισόδημα», για εισοδήματα έως 2000€ το μήνα (διάμεσος) και σε «Υψηλό εισόδημα», για εισοδήματα από 2001€ και πάνω.
5. Ο αριθμός των παιδιών της οικογένειας χωρίστηκε σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία συμπεριλήφθησαν όσοι είχαν «Ένα παιδί» και στην δεύτερη κατηγορία όσοι είχαν από «Ένα παιδί και πάνω».
6. Η σειρά του παιδιού που έλαβε μέρος στις εξετάσεις, μέσα στην οικογένεια, χωρίστηκε σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία συμπεριλήφθησαν τα παιδιά που ήταν «Πρώτα» σε σειρά και στη δεύτερη κατηγορία όσα παιδιά ήταν «Δεύτερα και μετά».
7. Για τη σημασία που αποδίδουν οι γονείς στην ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από τα παιδιά τους, η ανακωδικοποίηση έγινε ως

- εξής: Βρέθηκε ο διάμεσος (10) και για κάθε απάντηση μικρότερη αποδόθηκε η κατηγορία «Χαμηλή σημασία», ενώ για κάθε απάντηση μεγαλύτερη «Υψηλή σημασία».
8. Όσον αφορά τα στοιχεία που θεωρούν οι γονείς ότι εξασφαλίζει η τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι απαντήσεις για «Μόρφωση και ευρύτερη παιδεία» παρέμειναν, ενώ όλες οι υπόλοιπες απαντήσεις κωδικοποιήθηκαν ως «Χρησιμοθηρικοί λόγοι».
 9. Στο είδος της προετοιμασίας, οι απαντήσεις «Φροντιστήριο» και «Καμία εξωσχολική βοήθεια» κωδικοποιήθηκαν ως «Κοινή προετοιμασία», ενώ τα «Ιδιαίτερα μαθήματα» και ο «Συνδυασμός φροντιστηρίου και ιδιαίτερων μαθημάτων», κωδικοποιήθηκε ως «Ενισχυμένη προετοιμασία».
 10. Για αντιλήψεις των γονέων σχετικά με τη συμβολή του φροντιστηρίου ή/και των ιδιαίτερων μαθημάτων στην προετοιμασία για τις εξετάσεις, υπολογίστηκε ο διάμεσος (βρέθηκε 9) και όσες απαντήσεις ήταν κάτω από το διάμεσο κωδικοποιήθηκαν ως «Χαμηλή συμβολή», ενώ όσες απαντήσεις ήταν από το διάμεσο και πάνω κωδικοποιήθηκαν ως «Υψηλή συμβολή».
 11. Στο ερώτημα σε ποια επιλογή του, με βάση το μηχανογραφικό εισήχθη το παιδί, η απάντηση «1^η -3^η επιλογή» παρέμεινε, ενώ οι υπόλοιπες απαντήσεις κωδικοποιήθηκαν ως «Χαμηλότερες επιλογές».
 12. Ο γενικός μέσος όρος του βαθμού του παιδιού στο απολυτήριο του Λυκείου, οι απαντήσεις «Πάνω από 18» και «16-18» παρέμειναν, ενώ οι άλλες δύο χαμηλότερες κατηγορίες κωδικοποιήθηκαν ως «κάτω από 16».
 13. Στα συνολικά έτη προετοιμασίας για τις εισαγωγικές εξετάσεις οι απαντήσεις «Επί ένα χρόνο», «Επί δύο χρόνια» και «Επί τρία χρόνια» παρέμειναν «1», «2» και «3» αντίστοιχα, ενώ η απάντηση «Πάνω από τρία χρόνια» κωδικοποιήθηκε ως «4».
 14. Τέλος υπολογίστηκε το συνολικό κόστος προετοιμασίας, ως το γινόμενο: Μηνιαίο κόστος x Μήνες προετοιμασίας x Έτη προετοιμασίας.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ
ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ**

Συνολικό κόστος προετοιμασίας * Εισοδηματική κατηγορία γονέων Crosstabulation

			Εισοδηματική κατηγορία γονέων		Total
			Χαμηλό εισόδημα	Υψηλό εισόδημα	
Συνολικό κόστος προετοιμασίας	Χαμηλό κόστος	Count	32	19	51
		Expected Count	25,0	26,0	51,0
		Residual	7,0	-7,0	
		Standardized Residual	1,4	-1,4	
		Adjusted Residual	2,8	-2,8	
	Υψηλό κόστος	Count	18	33	51
		Expected Count	25,0	26,0	51,0
		Residual	-7,0	7,0	
		Standardized Residual	-1,4	1,4	
		Adjusted Residual	-2,8	2,8	
Total	Count	50	52	102	
	Expected Count	50,0	52,0	102,0	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	7,689 ^a	1	,006		
Continuity Correction ^b	6,630	1	,010		
Likelihood Ratio	7,789	1	,005		
Fisher's Exact Test				,010	,005
Linear-by-Linear Association	7,614	1	,006		
N of Valid Cases	102				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 25,00.

b. Computed only for a 2x2 table

Συνολικό κόστος προετοιμασίας * Είδος εξωσχολικής προετοιμασίας Crosstabulation

			Είδος εξωσχολικής προετοιμασίας		Total
			Κοινή προετοιμασία	Ενισχυμένη προετοιμασία	
Συνολικό κόστος προετοιμασίας	Χαμηλό κόστος	Count	41	11	52
		Expected Count	25,7	26,3	52,0
		Residual	15,3	-15,3	
		Standardized Residual	3,0	-3,0	
		Adjusted Residual	6,0	-6,0	
		Υψηλό κόστος	Count	10	41
	Expected Count	25,3	25,7	51,0	
	Residual	-15,3	15,3		
	Standardized Residual	-3,0	3,0		
	Adjusted Residual	-6,0	6,0		
	Total	Count	51	52	103
	Expected Count	51,0	52,0	103,0	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	36,145 ^a	1	,000		
Continuity Correction ^b	33,814	1	,000		
Likelihood Ratio	38,634	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	35,794	1	,000		
N of Valid Cases	103				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 25,25.

b. Computed only for a 2x2 table

Συνολικό κόστος προετοιμασίας * Συμβολή προετοιμασίας Crosstabulation

			Συμβολή προετοιμασίας		Total
			Χαμηλή συμβολή	Υψηλή συμβολή	
Συνολικό κόστος προετοιμασίας	Χαμηλό κόστος	Count	25	27	52
		Expected Count	19,7	32,3	52,0
		Residual	5,3	-5,3	
		Standardized Residual	1,2	-,9	
		Adjusted Residual	2,2	-2,2	
	Υψηλό κόστος	Count	14	37	51
		Expected Count	19,3	31,7	51,0
		Residual	-5,3	5,3	
		Standardized Residual	-1,2	,9	
		Adjusted Residual	-2,2	2,2	
Total	Count	39	64	103	
	Expected Count	39,0	64,0	103,0	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)	Exact Sig. (1- sided)
Pearson Chi-Square	4,656 ^a	1	,031	,042	,025
Continuity Correction ^b	3,820	1	,051		
Likelihood Ratio	4,704	1	,030		
Fisher's Exact Test					
Linear-by-Linear Association	4,611	1	,032		
N of Valid Cases	103				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 19,31.

b. Computed only for a 2x2 table

Συνολικό κόστος προετοιμασίας * Απολυτήριο λυκείου Crosstabulation

			Απολυτήριο λυκείου			Total
			Πάνω από 18	16-18	Κάτω από 16	
Συνολικό κόστος προετοιμασίας	Χαμηλό κόστος	Count	18	22	12	52
		Expected Count	25,2	18,7	8,1	52,0
		Residual	-7,2	3,3	3,9	
		Standardized Residual	-1,4	,8	1,4	
		Adjusted Residual	-2,9	1,4	2,1	
	Υψηλό κόστος	Count	32	15	4	51
		Expected Count	24,8	18,3	7,9	51,0
		Residual	7,2	-3,3	-3,9	
		Standardized Residual	1,5	-,8	-1,4	
		Adjusted Residual	2,9	-1,4	-2,1	
Total	Count	50	37	16	103	
	Expected Count	50,0	37,0	16,0	103,0	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,235 ^a	2	,010
Likelihood Ratio	9,482	2	,009
Linear-by-Linear Association	9,015	1	,003
N of Valid Cases	103		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7,92.

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα

5.1. Εισαγωγή

Μετά την ολοκλήρωση της αποτύπωσης των αποτελεσμάτων της παρούσας ερευνητικής εργασίας, στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανωτέρω ανάλυση. Στην πρώτη ενότητα, με βάση τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα θα απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην αρχή της εργασίας.

Στη δεύτερη ενότητα θα γίνει μια προσπάθεια σύνδεσης των ευρημάτων μας με τα αντίστοιχα της βιβλιογραφίας, όπως αυτά έχουν καταγραφεί στο αντίστοιχο κεφάλαιο της βιβλιογραφικής επισκόπησης και θα καταγραφούν οι όποιοι περιορισμοί της έρευνας και οι προτάσεις για περαιτέρω διερεύνηση του συγκεκριμένου θέματος.

5.2. Απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα

Με την παρούσα έρευνα, έγινε προσπάθεια να διακριβωθεί το ύψος της δαπάνης που καταβάλλει η ελληνική οικογένεια για την προετοιμασία των παιδιών της για τις εισαγωγικές εξετάσεις για την ανώτατη εκπαίδευση. Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν μέσω των ερωτηματολογίων, έδειξαν ότι ένα μεγάλο μέρος από το φορτίο της εκπαίδευσης των παιδιών, βαρύνει τους ίδιους τους γονείς, οι οποίοι καλούνται να «ενισχύσουν» τη δημόσια εκπαίδευση μέσω φροντιστηρίων και ιδιαίτερων μαθημάτων.

Οι γονείς, παρά τις δύσκολες οικονομικές συνθήκες που αντιμετωπίζει η χώρα λόγω της οικονομικής κρίσης των τελευταίων ετών, σύμφωνα με το σχετικό εύρημα της έρευνάς μας καταβάλλουν κατά μέσο όρο ένα ετήσιο ποσό της τάξης των 5.889 ευρώ προκειμένου να διεκδικήσουν τα παιδιά τους μια θέση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, θεωρώντας πως η ενέργειά τους αυτή θα επιφέρει γι' αυτά μακροχρόνια θετικά αποτελέσματα. Παρ' όλα αυτά παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να επισημάνουμε πως πάνω από τους μισούς γονείς θεωρούν πως η ανώτατη εκπαίδευση εξασφαλίζει πρώτα απ' όλα στα παιδιά τους μόρφωση και ευρύτερη παιδεία, δείχνοντας την κουλτούρα της

ελληνικής κοινωνίας και δευτερευόντως επαγγελματική αποκατάσταση και εξέλιξη, ενώ ένα αμελητέο ποσοστό αναφέρει ως σημαντικό στοιχείο την οικονομική άνεση ή την κοινωνική καταξίωση.

Στη συνέχεια, αναζητώντας τους παράγοντες που παίζουν ρόλο στο ύψος της εν λόγω δαπάνης των γονέων, διαπιστώθηκε πως μόνο το οικογενειακό εισόδημα σχετίζεται άμεσα, εύρημα το οποίο άλλωστε θεωρείται αρκετά αναμενόμενο. Ωστόσο από τα διαθέσιμα δεδομένα φάνηκε πως οι γονείς επενδύουν στην εκπαίδευση ανεξάρτητα από το μορφωτικό τους επίπεδο και από την επαγγελματική κατηγορία στην οποία ανήκουν αλλά και από την οικογενειακή τους κατάσταση και τον αριθμό των μελών της οικογένειας, γεγονός που υποδεικνύει τη σημαντικότητα της εκπαίδευσης για όλους τους Έλληνες γονείς. Άλλωστε η πλειονότητα των ερωτηθέντων δήλωσε ότι θεωρεί πάρα πολύ σημαντικό για την επιτυχία του παιδιού του στη ζωή, την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αποδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο την πρόθεση των γονέων να προσφέρουν στα παιδιά τους την καλύτερη δυνατή προετοιμασία για τις εξετάσεις εισαγωγής, με το αντίστοιχο οικονομικό κόστος. Έτσι, ακόμη και γονείς με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα, σπαταλούν σημαντικά ποσά κάθε μήνα σε φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα, καταβάλλοντας κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε τα παιδιά τους να αποκτήσουν κάποιο τίτλο ΑΕΙ ή ΤΕΙ.

Αναζητώντας συσχετίσεις του ύψους της δαπάνης της ελληνικής οικογένειας για την εξωσχολική προετοιμασία των παιδιών για τις εξετάσεις σε σχέση με το βαθμό επιτυχίας σε αυτές, δεν βρέθηκε υψηλή συσχέτιση, καθώς ανεξάρτητα από το συνολικό κόστος προετοιμασίας, το μεγαλύτερο ποσοστό των υποψηφίων εισήχθη σε μία από τις τρεις πρώτες επιλογές του μηχανογραφικού τους. Το γεγονός αυτό γεννά αρκετά ερωτήματα. Λαμβάνοντας υπόψη πως οι γονείς, σύμφωνα με τα ευρήματά μας, θεωρούν ιδιαίτερα σημαντική τη συμβολή της εξωσχολικής προετοιμασίας, αναρωτιόμαστε γιατί δεν ανιχνεύθηκε στα δεδομένα μας κάποια συσχέτιση μεταξύ της δαπάνης και του αντίστοιχου αποτελέσματος. Ενδεχομένως περιορισμό της έρευνάς μας αποτέλεσε το γεγονός πως οι υποψήφιοι

γνωρίζουν τα μόρια τους όταν δηλώνουν τις προτιμήσεις του μηχανογραφικού, με αποτέλεσμα μέσα στις τρεις πρώτες επιλογές τους να δηλώνουν σχολές που έχουν τη δυνατότητα, βάσει μορίων, να εισαχθούν.

5.3. Συζήτηση

Είδαμε πως η αξία που αποδίδει η ελληνική οικογένεια στην ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, την έχει ωθήσει να εντάξει στον προϋπολογισμό της το κόστος για εξωσχολική προετοιμασία προκειμένου να ανταπεξέλθουν τα παιδιά της στην απαιτητική διαδικασία των πανελλαδικών εξετάσεων και να διεκδικήσουν μια πολυπόθητη θέση στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

Η έρευνά μας έδειξε ότι το μέσο συνολικό κόστος προετοιμασίας που επενδύουν οι γονείς στην εξωσχολική προετοιμασία των παιδιών τους, κυμαίνεται στα 13.781€ (για όλα τα έτη). Ανάλογα αποτελέσματα ανέδειξε και έρευνα που διεξήχθη από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών το 2015, η οποία αναφερόμενη στις πανελλαδικές εξετάσεις του 2013 έδειξε ότι η μέση συνολική δαπάνη προετοιμασίας ανά υποψήφιο ανήλθε στα 11.015€. Σε άλλη έρευνα στην Τουρκία σχετικά με τις ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση ανά νοικοκυριό των Tansel & Bircan (2005), αποτυπώθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των νοικοκυριών κατανέμουν έως και 15% των μηνιαίων τους δαπανών σε έξοδα για την ιδιωτική διδασκαλία των παιδιών τους. Τέλος η μελέτη που παρουσίασε ο Bray (2007), αποτυπώνει την έκταση του φαινομένου σε πάρα πολλές χώρες δείχνοντας ότι το φαινόμενο της ιδιωτικής συμπληρωματικής διδασκαλίας είναι παγκόσμιο, με διαφορές μόνο στο εύρος του κόστους.

Αναζητώντας τους κοινωνικο-οικονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη συγκεκριμένη δαπάνη των νοικοκυριών, εντοπίσαμε πως ο κύριος, ίσως και μοναδικός σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας παράγοντας, όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω είναι το οικογενειακό εισόδημα, το οποίο όσο μεγαλύτερο είναι τόσο περισσότερο ξοδεύει η οικογένεια στην εξωσχολική προετοιμασία.

Εμμέσως, στα ίδια αποτελέσματα καταλήγει και η έρευνα της Sianou-Kyrgiou (2008), τα ευρήματα της οποίας έδειξαν ότι υπάρχει στενή σχέση μεταξύ της κοινωνικής θέσης των γονέων, του τύπου της εξωσχολικής βοήθειας που λαμβάνουν τα παιδιά τους και στη συνέχεια της επίδοσής τους στις εξετάσεις. Πιο συγκεκριμένα, γονείς από υψηλά κοινωνικά στρώματα στρέφονται στην πιο ακριβή μορφή εξωσχολικής βοήθειας για να αυξήσουν τις πιθανότητες των παιδιών τους για εισαγωγή στην τριτοβάθμια.

Στα ίδια αποτελέσματα με την έρευνά μας κατέληξε και η έρευνα των Eliophotou & Pashourtidou (2017) που πραγματοποιήθηκε στην Κύπρο, δίνοντας επιπρόσθετα την πληροφορία ότι μόνο όταν οι ώρες των προπαρασκευαστικών μαθημάτων είναι πάνω από 10 την εβδομάδα φαίνεται να συνδέονται με καλύτερες επιδόσεις.

Σε αντίθεση η έρευνα των Psacharopoulos & Tassoulas (2004) έδειξε μικρή συσχέτιση μεταξύ των επιδόσεων των μαθητών και του οικογενειακού εισοδήματος ή της εκπαίδευσης των γονέων, ενώ υπέδειξε θετική συσχέτιση των επιδόσεων με την φοίτηση σε ιδιωτικό σχολείο έναντι του δημόσιου σχολείου. Μια προγενέστερη έρευνα δε του Psacharopoulos το 1988, έδειξε και την ύπαρξη συσχέτισης μεταξύ της εκπαιδευτικής κατηγορίας του πατέρα και της επιτυχίας στις εξετάσεις.

Ωστόσο η μελέτη αυτή υπόκειται σε αρκετούς ερευνητικούς περιορισμούς. Ο μικρός αριθμός του δείγματος δεν επιτρέπει τη διεξαγωγή στατιστικά σημαντικών συμπερασμάτων, παρά μόνο την παρουσίαση των τάσεων που επικρατούν για τα συγκεκριμένα θέματα. Επίσης ερωτήματα που ερευνούν το οικογενειακό εισόδημα ενέχουν τον κίνδυνο ψευδούς απάντησης και αλλοίωσης των αποτελεσμάτων. Τέλος ο βαθμός επιτυχίας στις πανελλαδικές εξετάσεις πρέπει να διερευνηθεί με επιπλέον κριτήρια ώστε να έχουμε πιο έγκυρα ερευνητικά αποτελέσματα.

Μελλοντικές μελέτες θα μπορούσαν να επικεντρωθούν στις ακριβείς επιδόσεις των υποψηφίων στις πανελλαδικές εξετάσεις. Με αφορμή την έρευνά μας διαπιστώσαμε ότι δεν αποτελεί απόλυτα έγκυρο κριτήριο επιτυχίας η εισαγωγή του υποψηφίου σε κάποια από τις τρεις πρώτες του επιλογές,

εφόσον το μηχανογραφικό συμπληρώνεται μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων, με συνέπεια την ανάλογη διαμόρφωση και των επιλογών. Γενικότερα είναι ένα θέμα που αξίζει περαιτέρω διερεύνησης καθώς θίγει ένα ζήτημα που απασχολεί σχεδόν κάθε ελληνική οικογένεια.

Όλοι οι γονείς επενδύουν στην εκπαίδευση προκειμένου να εξασφαλίσουν ένα καλύτερο μέλλον στα παιδιά τους. Το ερώτημα είναι γιατί αυτό να ενέχει τέτοιο κόστος; Είναι τόσες οι αδυναμίες του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος που αναγκάζουν τους γονείς να καταφεύγουν στην ιδιωτική προπαρασκευαστική εκπαίδευση; Ίσως ήρθε η ώρα να γίνουν κάποιες μεταρρυθμίσεις στο Λύκειο ώστε να επικεντρώνεται στα μαθήματα που ενδιαφέρουν τα παιδιά για την εισαγωγή τους στο Πανεπιστήμιο και να μην υπερφορτώνονται, ειδικά στην τελευταία τάξη, με μαθήματα γενικής παιδείας που θεωρούν ότι τους στερούν χρόνο από την προετοιμασία τους. Σίγουρα πάντως και ειδικά στην εποχή της κρίσης που ζούμε, πρέπει να βρεθεί μια λύση ώστε να απαλλάξει ή έστω να βοηθήσει την ελληνική οικογένεια από αυτό το δυσβάσταχτο κόστος της εξωσχολικής προετοιμασίας.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Neamțu, D.** (2012). Education - an investment in human capital. *Journal of Economics and Business Research*, 18(2), 150-160.
- Becker, S. G.** (1994). Human Capital Revisited. *National Bureau of Economic Research*, 15-28. Ανακτήθηκε από: <http://www.nber.org/chapters/c11229>
- Benincasa, L.** (1998). University and the Entrance Examinations in a Greek Provincial Town: a bottom-up perspective. *Educational Studies*, 24(1), 33-44.
- Blundell, R., Dearden, L., Meghir, C. & Sianesi, B.** (1999). Human Capital Investment: The Returns from Education and Training to the Individual, the Firm and the Economy. *Fiscal Studies*, 20(1), 1-23.
- Bray, M.** (2007). *The shadow education system: private tutoring and its implications for planner.* Ανακτήθηκε από: <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001184/118486e.pdf>
- Bray, M.** (2011). *The Challenge of Shadow Education: Private Tutoring and its Implications for Policy Makers in the European Union.* Ανακτήθηκε από: <http://etico.iiep.unesco.org/en/resource/challenge-shadow-education-private-tutoring-and-its-implications-policy-makers-european>
- Bray, M. & Kwok, P.** (2003). Demand for private supplementary tutoring: conceptual considerations, and socio-economic patterns in Hong Kong. *Economics of Education Review*, 22, 611–620.
- Dang, H. & Rogers, F. H.** (2008). The Growing Phenomenon of Private Tutoring: Does it deepen Human Capital, Widen Inequalities, or Waste Resources? *The World Bank Research Observer*, 23(2), 161-200. doi:10.1093/wbro/lkn004.
- Eliophotou, M. & Pashourtidou, N.** (2017). Low Socioeconomic Status Students in Higher Education: Entry, Academic Attainment and Earnings Expectations. *Cyprus Economic Policy Review*, 11(1), 15-40.
- Kassotakis, M. & Verdis, A.** (2013). Shadow Education in Greece. In M. Bray, A. E. Mazawi, & R. G. Sultana (Ed.), *Private Tutoring Across the Mediterranean* (pp. 93-113). Rotterdam: Sense Publishers.

- Mincer, J. & Polachek, S.** (1974). Family Investments in Human Capital: Earnings of Women. *National Bureau of Economic Research*, 397-431.
Ανακτήθηκε από: <http://www.nber.org/chapters/c2973>
- Psacharopoulos, G.** (1998). Efficiency and Equity in Greek Higher Education. *Minerva*, 26(2), 119-137.
- Psacharopoulos, G. & Papakonstantinou, G.** (2004). The real university cost in a “free” higher education country. *Economics of education review*, 24(2005), 103-108.
- Psacharopoulos, G. & Tassoulas, S.** (2004). Achievement at the higher education entry examinations in Greece: A Procrustean approach. *Higher Education*, 27(2004), 241-252.
- Saiti, A. & Prokopiadou, G.** (2008). The demand for higher education in Greece. *Journal of Further and Higher Education*, 32(3), 285-296.
- Schultz, W. T.** (1961). Investment in Human Capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1-17.
- Sianou-Kyrgiou, E.** (2008). Social class and access to higher education in Greece: supportive preparation lessons and success in national exams. *International Studies in Sociology of Education*, 18(3-4), 173-183.
- Tansel, A. & Bircan, F.** (2005). Demand for education in Turkey: A tobit analysis of private tutoring expenditures. *Economics of education review*, 25(2006), 303-313.

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Γιαννακόπουλος, Ν. & Ντεμούσης, Μ.** (2015). *Οικονομική της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε από: <http://hdl.handle.net/11419/3522>
- Δημητρόπουλος, Γ. Ε.** (1994). *Εξετάσεις για εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο. Προκλήσεις, Αμφισβητήσεις, Αδιέξοδα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.** (2015). *Οικονομική Επιβάρυνση της Εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*. Ανακτήθηκε από:
http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/11162/3114_Paradoteo_4.pdf
- Εθνικός Οργανισμός Εξετάσεων.** (2016). *Συστήματα Εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα 1964-2016*. Ανακτήθηκε από:
http://eoe.minedu.gov.gr/images/greek_history_exams_since1964_ISBN.pdf
- Ελληνική Στατιστική Αρχή.** (2016). *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2015*. Ανακτήθηκε από:
<http://www.statistics.gr/documents/20181/0b71d4d2-743e-4ff4-abb2-f137e3e7715b>
- Ζαγκλαρά, Π.** (2014). *Κοινωνιοψυχολογικές διαστάσεις διαμόρφωσης εκπαιδευτικής πολιτικής: η πρόσβαση στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση*. (Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο). Διαθέσιμο από τη βάση δεδομένων του Εθνικού Αρχείου Διδακτορικών Διατριβών.
- Κασσωτάκης, Μ. & Παπαγγελή – Βουλιούρη, Λ.** (1996). *Η Πρόσβαση στην Ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής.** (2010). *Η Ελληνική Εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Κεφάλαιο 2*. Ανακτήθηκε από:
<http://www.kanep-gsee.gr/sitefiles/files/tomos-a-kefalaio-2o.pdf>
- Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής.** (2017). *Τα Βασικά Μεγέθη της Εκπαίδευσης 2016 Μέρος Β'*. Ανακτήθηκε από: https://www.kanep-gsee.gr/wp-content/uploads/2017/04/programma_ekdilosis_25042017.pdf

- Λαμπρόπουλος, Χ. & Ψαχαρόπουλος, Γ.** (1990). Κοινωνικοοικονομικές διαστάσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: Τάσεις, προβλήματα και δυνατές λύσεις. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 77, 172-209.
- Metron Analysis**, (2008). *Στάσεις και συνήθειες απέναντι στα φροντιστήρια και τα ιδιαίτερα*. Ανακτήθηκε από: <https://www.slideshare.net/cc549831/08-2275703>
- Μόττη – Στεφανίδη, Φ.** (2004). Η Πολιτισμική διάσταση στις αντιλήψεις των γονέων και των εκπαιδευτικών σχετικά με την ψυχολογική επάρκεια των παιδιών και των εφήβων. *Νέα Παιδεία*, 111, 101-115.
- Παπαγεωργίου, Ι.** (2015). *Θεωρία Δειγματοληψίας*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε από: <https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/1296/1/Book-Newer.pdf>
- Παπαγεωργίου, Π. Π. & Χατζηδήμα, Χ. Σ.** (2003). *Εισαγωγή στην Οικονομική των Ανθρώπινων Πόρων και της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη.
- Schultz, W. T.** (1972). *Η Οικονομική Αξία της Εκπαιδύσεως* (μτφ. Γ. Κουτσουμάρη). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Φραγκουδάκη, Α.** (1985). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Χαλικιάς, Μ., Μανωλέσου, Α. & Λάλου, Π.** (2015). *Μεθοδολογία Έρευνας και Εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS*. Ανακτήθηκε από: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/5075>
- Χολέζας, Ι.** (2005). *Ιδιωτικές αποδόσεις της Εκπαίδευσης στην Ελλάδα & την Ευρωπαϊκή Ένωση*. (Διδακτορική διατριβή, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών). Διαθέσιμο από τη βάση δεδομένων του Εθνικού Αρχείου Διδακτορικών Διατριβών.
- Ψαχαρόπουλος, Γ.** (1999). *Οικονομική της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Δαπάνες της ελληνικής οικογένειας για την προετοιμασία των παιδιών της για τις εισαγωγικές εξετάσεις της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Αγαπητοί γονείς,

Ονομάζομαι Τσακαλάκη Σταυρούλα και είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια του Τμήματος Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Στα πλαίσια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας, έχει διαμορφωθεί το παρακάτω ερωτηματολόγιο με στόχο να ερευνηθεί το ύψος των δαπανών της ελληνικής οικογένειας για την προετοιμασία των παιδιών της για τις εισαγωγικές εξετάσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τους παράγοντες που επηρεάζουν αυτό το ύψος και τη σύνδεση της σχετικής δαπάνης με τα αποτελέσματα στις εισαγωγικές εξετάσεις.

Το παρόν ερωτηματολόγιο απευθύνεται σε γονείς οι οποίοι έχουν τουλάχιστον ένα παιδί που έχει λάβει μέρος κατά τα τελευταία 3 χρόνια στις πανελλαδικές εξετάσεις λαμβάνοντας εξωσχολική προετοιμασία, είναι ΑΝΩΝΥΜΟ και οι απαντήσεις θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας.

Όλα τα στοιχεία που θα συμπληρώσετε παρακάτω αφορούν στην περίοδο που το παιδί σας έλαβε μέρος στις πανελλαδικές εξετάσεις. Στην περίπτωση που περισσότερα του ενός παιδιά σας έλαβαν μέρος κατά τα τελευταία 3 χρόνια στις πανελλαδικές εξετάσεις δώστε τις σχετικές απαντήσεις για αυτό που έδωσε πιο πρόσφατα.

Παρακαλώ απαντήστε με βάση τα προσωπικά σας στοιχεία και τις απόψεις που σας αντιπροσωπεύουν περισσότερο βάζοντας ένα X στο αντίστοιχο κουτάκι

1. Φύλο

Άνδρας	
Γυναίκα	

2. Ηλικία

	Πατέρας	Μητέρα
31-40		
41-50		
51-60		
61 και άνω		

3. Οικογενειακή κατάσταση

Ανύπαντρος-η	
Παντρεμένος-η	
Διαζευγμένος-η	
Χήρος-α	

4. Σε ποια από τις παρακάτω επαγγελματικές κατηγορίες ανήκετε οι γονείς;

	Πατέρας	Μητέρα
Δημόσιος Υπάλληλος (Πλήρης απασχόληση)		
Δημόσιος Υπάλληλος (Μερική απασχόληση)		
Ιδιωτικός Υπάλληλος (Πλήρης απασχόληση)		
Ιδιωτικός Υπάλληλος (Μερική απασχόληση)		
Ελεύθερος Επαγγελματίας		
Οικιακά		
Συνταξιούχος		
Άνεργος		

5. Σημειώστε επακριβώς το επάγγελμα του πατέρα και της μητέρας.

Επάγγελμα Πατέρα :

Επάγγελμα Μητέρας:

6. Ποιο είναι το ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης που έχετε συμπληρώσει οι γονείς;

	Πατέρας	Μητέρα
Δημοτικό		
Γυμνάσιο		
Λύκειο		
ΙΕΚ		
ΑΕΙ/ΤΕΙ		
Μεταπτυχιακό		
Διδακτορικό		

7. Σε ποια από τις παρακάτω κατηγορίες ανήκε κατά μέσο τα τελευταία τρία χρόνια το μηνιαίο καθαρό οικογενειακό σας εισόδημα (από διάφορες πηγές);

Κάτω των 1000€	
1001€-1500€	
1501€-2000€	
2001€-2500€	
2501€ και άνω	

8. Τι φύλο είναι το παιδί σας που έδωσε πρόσφατα εξετάσεις;

Αγόρι	
Κορίτσι	

9. Πόσα παιδιά έχετε συνολικά;

Ένα	
Δύο	
Τρία	
Παραπάνω από τρία	

10. Ποια σειρά έχει με βάση την ημερομηνία γέννησής του το παιδί σας που έδωσε πρόσφατα εξετάσεις (εφόσον απαντήσατε πάνω από ένα παιδί στην ερώτηση 9);

Συμπληρώστε εάν χρειάζεται γραμμές

Πρώτο	
Δεύτερο	
Τρίτο	
Τέταρτο	

11. Τι ηλικία και φύλο έχουν τα παιδιά σας εκτός από αυτό που έδωσε εξετάσεις (εφόσον απαντήσατε πάνω από ένα παιδί στην προηγούμενη ερώτηση);

Συμπληρώστε εάν χρειάζεται γραμμές

	Ηλικία (αριθμητικά)	Φύλο (Σημειώστε Α για αγόρι και Κ για κορίτσι)
Πρώτος/η αδελφός/η		
Δεύτερος/η αδελφός/η		
Τρίτος/η αδελφός/η		
Τέταρτος/η αδελφός/η		

12. Παρακαλώ δηλώστε πόσο σημαντικό θεωρείτε ότι είναι για την επιτυχία του παιδιού σας στη ζωή η ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Χρησιμοποιείτε την κλίμακα 1-10 με το 1 να σημαίνει Καθόλου Σημαντικό και το 10 Πάρα Πολύ Σημαντικό. Βάλτε σε κύκλο τον αριθμό που ισχύει για την περίπτωση σας.

Σημασία ολοκλήρωσης Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Καθόλου 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Πάρα Πολύ

13. Ποιο είναι για εσάς το στοιχείο που περισσότερο εξασφαλίζει η τριτοβάθμια εκπαίδευση; (Επιλέξτε το κυριότερο μόνο σύμφωνα με την αντίληψή σας)

Μόρφωση και ευρύτερη παιδεία	
Επαγγελματική αποκατάσταση/ εξέλιξη	
Προσωπική ικανοποίηση	
Οικονομική άνεση	
Κοινωνική καταξίωση	

14. Η εξωσχολική προετοιμασία του παιδιού σας για τις πανελλαδικές εξετάσεις περιελάμβανε:

Φροντιστήριο	
Ιδιαίτερα μαθήματα	
Συνδυασμό των παραπάνω	
Δεν λάμβανε καμία εξωσχολική βοήθεια	

15. Συνολικά επί πόσα χρόνια προετοιμαζόταν το παιδί μέσω φροντιστηρίου ή/και ιδιαίτερων μαθημάτων για τις πανελλαδικές εξετάσεις;

Επί ένα χρόνο	
Επί δύο χρόνια	
Επί τρία χρόνια	
Πάνω από τρία χρόνια	

16. Πόσο περίπου κόστιζε αυτή η προετοιμασία κάθε μήνα τον τελευταίο χρόνο των εξετάσεων; (σημειώστε αριθμητικά το ποσό)

Ευρώ

17. Για πόσους μήνες διήρκεσε το φροντιστήριο ή/και τα ιδιαίτερα μαθήματα τον τελευταίο χρόνο των εξετάσεων; (σημειώστε αριθμητικά το πλήθος των μηνών)

.....Μήνες

18. Παρακαλώ δηλώστε μετά την εμπειρία των πανελλαδικών εξετάσεων πως εκτιμάτε τη συμβολή του φροντιστηρίου ή/και των ιδιαίτερων μαθημάτων στην προετοιμασία για τις εξετάσεις. Χρησιμοποιείστε την κλίμακα 1-10 με το 1 να σημαίνει Καθόλου Σημαντικό και το 10 Πάρα Πολύ Σημαντικό. Βάλτε σε κύκλο τον αριθμό που ισχύει για την περίπτωσή σας.

Σημασία φροντιστηρίου ή/και ιδιαίτερων μαθημάτων

Καθόλου 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Πάρα Πολύ 10

19. Εισήχθη το παιδί σας σε κάποιο τμήμα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης;

Ναι	
Όχι	

20. Αν το παιδί εισήχθη σε κάποιο τμήμα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ποια επιλογή του στο μηχανογραφικό δελτίο αποτελούσε αυτό;

1 ^η – 3 ^η επιλογή	
4 ^η – 6 ^η επιλογή	
7 ^η – 10 ^η επιλογή	
11 ^η επιλογή και κάτω	

21. Ο γενικός μέσος όρος του βαθμού του παιδιού στο απολυτήριο Γυμνασίου και Λυκείου ήταν:

	Γυμνάσιο	Λύκειο
Πάνω από 18		
16+ - 18		
14+ - 16		
Κάτω από 14		

Ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας.